

Uchwały.....	2
Zagadnienia prawne przedstawione do rozstrzygnięcia.....	8
Glosy	21
Rozbieżności w orzecznictwie	40
Orzecznictwo Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości.....	43
Orzeczenia nie publikowane.....	46
OSNC 2003, nr 12	58
List otwarty	63
Informacje	65
Statystyka.	67

UCHWAŁY

Sąd Najwyższy po rozstrzygnięciu przedstawionego przez Sąd Okręgowy w Lublinie postanowieniem z dnia 2 czerwca 2003 r., II Ca 514/02, zagadnienia prawnego:

„Czy w sprawie z powództwa Wojskowej Agencji Mieszkaniowej wykonującej prawo własności nieruchomości stanowiącej własność Skarbu Państwa o eksmisję osób fizycznych z lokalu mieszkalnego znajdującego się w budynku będącym częścią składową takiej nieruchomości, Wojskowa Agencja Mieszkaniowa ma obowiązek uiszczania opłat sądowych?”

podjął uchwałę:

Wojskowa Agencja Mieszkaniowa ma obowiązek uiszczania opłat sądowych w sprawie o opróżnienie lokalu mieszkalnego wchodzącego w skład mienia powierzonego jej przez Skarb Państwa na podstawie ustawy z dnia 22 czerwca 1995 r. o zakwaterowaniu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej (jedn. tekst: Dz.U. z 2002 r. Nr 42, poz. 368 ze zm.).

(uchwała z dnia 3 października 2003 r., III CZP 59/03, A. Górski, I. Koper, Z. Strus)

*

Sąd Najwyższy po rozstrzygnięciu przedstawionego przez Sąd Okręgowy w Szczecinie postanowieniem z dnia 15 maja 2003 r., II Cz 243/03, zagadnienia prawnego:

„Czy art. 46 ust. 1 i art. 47 ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. Nr 142 poz. 1591 z późn. zm.) w brzmieniu nadanym im przez ustawę z dnia 20 czerwca 2001 r. o bezpośrednim wyborze wójta, burmistrza i prezydenta miasta (Dz.U. 2002 r. Nr 113 z późn. zm.) wyklucza możliwość udzielenia przez wójta (burmistrza, prezydenta) pełnomocnictwa do składania oświadczeń woli w imieniu gminy w zakresie zarządu jej mieniem innym osobom na podstawie art. 31 powyższej ustawy oraz art. 96 k.c.?”

podjął uchwałę:

Przepisy ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1591) w brzmieniu ustaloną ustawą z dnia 20 czerwca 2002 r. o bezpośrednim wyborze wójta, burmistrza i prezydenta miasta (Dz.U. z 2002 r. Nr 113, poz. 984) nie wyłączają możliwości złożenia oświadczenia woli w imieniu gminy w zakresie zarządu mieniem, przez pełnomocnika gminy ustanowionego przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta).

(uchwała z dnia 3 października 2003 r., III CZP 63/03, A. Górski, I. Koper, Z. Strus)

*

Sąd Najwyższy po rozstrzygnięciu przedstawionego przez Sąd Okręgowy w Krakowie postanowieniem z dnia 25 czerwca 2003 r., II Ca 614/03, zagadnienia prawnego:

„Czy współwłaściciel lokalu mieszkalnego stanowiącego odrębną własność - mimo sprzeciwu pozostałych współwłaścicieli tego lokalu - może samodzielnie żądać zniesienia współwłasności niewydzielonych części budynku polegającego na włączeniu do tego lokalu pomieszczeń (piwnic), które nie są niezbędne do korzystania ze wszystkich wydzielonych w tym budynku lokali?”

podjął uchwałę:

Współwłaściciel lokalu stanowiącego odrębną własność nie może – bez zgody pozostałych współwłaścicieli tego lokalu – żądać zniesienia współwłasności, polegającego na wyodrębnieniu piwnic, wchodzących w skład nieruchomości wspólnej.

(uchwała z dnia 3 października 2003 r., III CZP 65/03, A. Górski, I. Koper, Z. Strus)

*

Sąd Najwyższy po rozstrzygnięciu przedstawionego przez Sąd Okręgowy w Olsztynie postanowieniem z dnia 22 maja 2003 r., I Ca 276/03, zagadnienia prawnego:

„Czy samodzielniemu publicznemu zakładowi opieki zdrowotnej, który powstał w wyniku przekształcenia zakładu publicznego prowadzonego w formie jednostki budżetowej Skarbu Państwa i który spełnił świadczenie obejmujące wynagrodzenie pracownika za okres jego pracy w zakładzie publicznym prowadzonym w formie jednostki budżetowej służby – jako osobie trzeciej w rozumieniu przepisu art. 518 § 1 pkt 1 k.c – roszczenie wobec Skarbu Państwa o zwrot spełnionego świadczenia?”
podjął uchwałę:

Samodzielniemu publicznemu zakładowi opieki zdrowotnej, powstałemu z przekształcenia publicznego zakładu opieki zdrowotnej prowadzonego w formie jednostki budżetowej Skarbu Państwa, który spełnił świadczenie z tytułu wynagrodzenia pracownika za okres jego pracy w tym zakładzie przed przekształceniem, przysługuje roszczenie do Skarbu Państwa o zwrot spełnionego świadczenia.

(uchwała z dnia 8 października 2003 r., III CZP 64/03, H. Pietrkowski, B. Myszka, M. Sychowicz)

*

Sąd Najwyższy po rozstrzygnięciu przedstawionego przez Sąd Okręgowy w Gdańsku postanowieniem z dnia 11 kwietnia 2003 r., IX Ga 253/02, zagadnienia prawnego:

„Czy dopuszczalna jest droga sądowa w sprawie o wydanie ruchomości nabytej w drodze licytacji publicznej w administracyjnym postępowaniu egzekucyjnym?”
podjął uchwałę:

Dopuszczalna jest droga sądowa w sprawie, w której właściciel rzeczy ruchomej, nabytej w drodze licytacji publicznej w administracyjnym postępowaniu egzekucyjnym, żąda jej wydania od osoby, pod dozorem której rzecz się znajduje.

*(uchwała z dnia 8 października 2003 r., III CZP 66/03, H. Pietrkowski,
B. Myszka, M. Sychowicz)*

*

Sąd Najwyższy po rozstrzygnięciu przedstawionego przez Sąd Okręgowy w Gliwicach postanowieniem z dnia 11 czerwca 2003 r., III Ca 438/03, zagadnienia prawnego:

„Czy tytuł wykonawczy wystawiony na podstawie przepisów o postępowaniu egzekucyjnym w administracji tylko przeciwko podatnikowi jest podstawą wpisu hipoteki przymusowej na rzecz Skarbu Państwa - Urzędu Skarbowego z tytułu należności podatkowych także na nieruchomości stanowiącej przedmiot współwłasności łącznej podatnika i jego małżonka?”
podjął uchwałę:

Podstawą wpisu hipoteki przymusowej na nieruchomości stanowiącej przedmiot współwłasności łącznej podatnika i jego małżonka nie może być administracyjny tytuł wykonawczy wystawiony tylko przeciwko podatnikowi; podstawę tę może stanowić tytuł wystawiony na oboje małżonków.

*(uchwała z dnia 8 października 2003 r., III CZP 68/03, H. Pietrkowski,
B. Myszka, M. Sychowicz)*

*

Sąd Najwyższy po rozstrzygnięciu przedstawionego przez Sąd Okręgowy w Kielcach postanowieniem z dnia 25 czerwca 2003 r., II Ca 534/03, zagadnienia prawnego:

„Czy w sytuacji, gdy ta sama nieruchomość objęta jest dwiema księgami wieczystymi, w których ujawnieni są różni właściciele, wyłączona jest rękojmia wiary publicznej ksiąg wieczystych (art. 5 ustawy z dnia 6 lipca 1982 roku o księgach wieczystych i hipotece, Dz.U. Nr 19 poz. 147 z późn. zm.)?”
podjął uchwałę:

Rękojmia wiary publicznej ksiąg wieczystych przewidziana w art. 5 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece (Dz.U. Nr 19 poz. 147 ze zm.) jest wyłączona w sytuacji, gdy w chwili zbycia dla nieruchomości prowadzone są dwie księgi wieczyste, w których wpisani są różni właściciele.

(uchwała z dnia 24 października 2003 r., III CZP 70/03, J. Frąckowiak, I. Gromska- Szuster, Z. Strus)

*

Sąd Najwyższy po rozstrzygnięciu przedstawionego przez Sąd Apelacyjny w Katowicach postanowieniem z dnia 11 lipca 2003 r., I ACa 7/03, zagadnienia prawnego:

„Czy uznanie umowy darowizny za bezskuteczną na podstawie art. 527 § 1 k.c. może nastąpić w stosunku do całej czynności prawnej, w sytuacji gdy jednym z darczyńców nieruchomości wchodzącej w skład majątku wspólnego był małżonek dłużnika?”

podjął uchwałę:

Wierzyciel, którego dłużnikiem jest tylko jeden z małżonków, może domagać się uznania czynności prawnej za bezskuteczną na podstawie art. 527 § 1 k.c., także wtedy, gdy darowizny nieruchomości wchodzącej w skład majątku wspólnego dokonali dłużnik i jego małżonek.

(uchwała z dnia 24 października 2003 r., III CZP 72/03, J. Frąckowiak, I. Gromska- Szuster, Z. Strus)

*

Sąd Najwyższy po rozstrzygnięciu przedstawionego przez Sąd Okręgowy w Toruniu postanowieniem z dnia 1 lipca 2003 r., sygn. VI Gz 66/03, zagadnienia prawnego:

„Czy pojęcie opłat, o których mowa w art. 31 ust. 1 pkt. 2 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób

niepełnosprawnych (Dz.U. Nr 123, poz. 776 ze zm.), obejmuje również opłaty sądowe oraz opłaty za zamieszczenie ogłoszenia w Monitorze Sądowym i Gospodarczym?”
podjął uchwałę:

Zwolnienie od opłat, o których mowa w art. 31 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U. Nr 123, poz. 776 ze zm.), nie obejmuje opłat sądowych ani ponoszonej w postępowaniu rejestrowym opłaty za zamieszczenie ogłoszenia w Monitorze Sądowym i Gospodarczym.

(uchwała z dnia 29 października 2003 r., III CZP 69/03, J. Górowski, T. Bielska - Sobkowicz, T. Domińczyk)

*

Sąd Najwyższy po rozstrzygnięciu przedstawionego przez Sąd Okręgowy w Toruniu postanowieniem z dnia 17 czerwca 2003 r., VI Ga 13/03, zagadnienia prawnego:

„Czy w przypadku rozwiązania spółki cywilnej o charakterze wewnętrznym, która nie utworzyła wspólnego majątku, wszelkie roszczenia wspólników związane z uczestnictwem w spółce winny być dochodzone w trybie procesu?”
postanowił:

odmówić podjęcia uchwały.

(postanowienie z dnia 24 października 2003 r., III CZP 67/03, J. Frąckowiak, I. Gromska- Szuster, Z. Strus)

ZAGADNIENIA PRAWNE PRZEDSTAWIONE DO ROZSTRZYGNIĘCIA

III CZP 85/03

„Czy nabycie własności w uwzględnieniu powództwa z art. 231 § 2 k.c. może nastąpić w częściach ułamkowych nieruchomości w przypadku wzniesienia kilku urządzeń przez różne podmioty i czy właściwym kryterium dla ustalenia wysokości udziałów ułamkowej części nieruchomości stanowi wyłącznie wartość wzniesionych urządzeń?”

(postanowienie Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie z dnia 20 grudnia 2001 r., I ACa 464/01, A. Palacz, K. Rusin, J. Sokulski)

Wątpliwości Sądu Apelacyjnego powstały w związku z wykładnią przepisu art. 231 § 2 k.c., z poczynionych w sprawie ustaleń wynika bowiem, że powództwo wywiedzione na podstawie art. 231 § 2 k.c. zostało skierowane przeciwko czterem pozwany, którzy wybudowali na przedmiotowej nieruchomości urządzenia w postaci sieci energetycznej, wodnej, gazowej i telefonicznej. W wyniku stwierdzenia nieważności decyzji przejęcia gruntu na własność Skarbu Państwa pozwani okazali się nieuprawnieni do wzniesienia wymienionych urządzeń.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego, literalne brzmienie cytowanego przepisu nie jest w tym wypadku jednoznaczne, ponieważ odnosi się do budynku lub innego urządzenia, nie zaś do urządzeń i to o takiej wartości, która nie tylko nie przewyższa wartości działki, a wręcz jest od niej niższa, chociaż łącznie urządzenia te już znacznie wartość działki przewyższają.

Sąd Apelacyjny powołał przy tym uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 13 stycznia 1995 r., III CZP 169/94 (OSNC 1995, nr 5, poz. 64), która dopuszczała skierowanie przez właściciela roszczenia przewidzianego w art. 231 § 2 k.c. wobec podmiotu nieuprawnionego do dokonania nakładu, jakkolwiek jedynym pozwany był Zakład Energetyczny. Ponadto wskazał, że w innej uchwale składu siedmiu sędziów z dnia 8 listopada 1989 r., III CZP 68/89 (OSNC 1990, nr 6, poz. 70) Sąd Najwyższy dopuścił już po ustaniu wspólności ustawowej możliwość realizacji roszczenia

przewidzianego art. 231 § 1 k.c. przez jednego z byłych małżonków, a nabyta nieruchomości stawała się przedmiotem współwłasności w częściach ułamkowych.

Dalszą kwestią jest, według Sądu Apelacyjnego, zagadnienie, czy można, gdy podzieli się pogląd o dopuszczalności nabycia nieruchomości w częściach ułamkowych, przyjąć do obliczania tego ułamka ceny rynkowe jako wartość urządzeń do wartości gruntu z daty orzekania i to w stosunku do wszystkich podmiotów, które wzniosły na przedmiotowej nieruchomości urządzenia, czy też wyłącznie do tych, których wartość znacznie przewyższy wartość zajętej działki.

M.D

*

III CZP 88/03

„Czy wobec unormowania zawartego w art. 45 ust. 2 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji (Dz.U. Nr 133, poz. 882 ze zmianami) w brzmieniu nadanym ustawą z dnia 18 września 2001 roku o zmianie ustawy o komornikach sądowych i egzekucji oraz zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 130, poz. 1452) komornik jest uprawniony do wydania postanowienia ustalającego koszty postępowania egzekucyjnego zgodnie z art. 49 tej ustawy i obciążenia nimi dłużnika w oparciu o art. 770 k.p.c.?”

(postanowienie Sądu Okręgowego w Łodzi z dnia 15 lipca 2003 r., III Cz 630/03, J. Rosińska, A. Chorążka, K. Ike-Duninowski)

W uzasadnieniu Sąd Okręgowy zauważył, że przedstawione zagadnienie sprowadza się w istocie do przesądzenia wysokości należnej komornikowi opłaty stosunkowej, ustalonej od wartości egzekwowanego lub wyegzekwowanego świadczenia. Za pierwszym stanowiskiem przemawia, zdaniem Sądu Okręgowego, pogląd wyrażony w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 18 lipca 2002 r., III CZP 23/00 (OSP 2002, nr 3, poz. 36), mówiący, że w razie umorzenia postępowania na wniosek wierzyciela komornik sądowy zachowuje uprawnienie do ściągania od dłużnika pozostałej opłaty egzekucyjnej. Sąd Najwyższy uznał również za błędny wniosek, że tam gdzie nie ma rzeczywistego ściągnięcia należności, komornik nie ma prawa do opłat. Dodatkowym argumentem jest fakt, że od dnia 1 stycznia 2002 r. uległa zmianie

sytuacja komorników w zakresie finansowania działalności egzekucyjnej, której koszty pokrywane są obecnie wyłącznie z uzyskanych opłat.

Z kolei odmienne zapatrywanie oparte jest na literalnym brzmieniu art. 45 ust. 2 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji (Dz.U. Nr 133, poz. 882 ze zm.) po zmianach wprowadzonych ustawą z dnia 18 września 2001 r. o zmianie ustawy o komornikach sądowych i egzekucji oraz zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 130, poz. 1452), stanowiącym, że za dokonaną egzekucję świadczeń pieniężnych komornik pobiera opłatę stosunkową w wysokości 15 % wartości wyegzekwowanego roszczenia.

M.D.

*

III CZP 89/03

„Czy poczynając od dnia 23 września 2001 r. (data wejścia w życie ustawy z 11 maja 2001 roku o zmianie ustawy o księgach wieczystych i hipotece, ustawy kodeks postępowania cywilnego, ustawy o kosztach w sprawach cywilnych oraz ustawy prawo o notariacie, Dz.U. Nr 63 poz. 635) Gmina ma obowiązek uiszczania opłat sądowych w sprawach o wpis w księdze wieczystej na podstawie decyzji stwierdzającej nabycie mienia komunalnego?”

(postanowienie Sądu Okręgowego w Kielcach z dnia 18 września 2003 r., II Cz 641/03, T. Kołbuc, M. Końska, D. Chobian)

Jak zauważył Sąd Okręgowy, zgodnie z obowiązującym przepisem art. 20 ust. 1 w związku z ust. 3 ustawy z dnia 10 maja 1990 r. przepisy wprowadzające ustawę o samorządzie terytorialnym i ustawę o pracownikach samorządowych, postępowanie w przedmiocie wpisu na podstawie prawomocnej decyzji w sprawie stwierdzenia nabycia mienia komunalnego z mocy prawa lub przekazania wolne jest od opłat sądowych. Z kolei w dniu 21 września 2001 r. weszła w życie ustawa z dnia 11 maja 2001 r. o zmianie ustawy o księgach wieczystych i hipotece, ustawy kodeks postępowania cywilnego, ustawy o kosztach w sprawach cywilnych oraz ustawy prawo o notariacie, która w art. 3 zmieniła treść art. 8 ust. 2 ustawy o kosztach sądowych w sprawach

cywilnych. Zgodnie z brzmieniem tego przepisu, gmina nie ma obowiązku uiszczania opłat sądowych z wyjątkiem spraw w postępowaniu wieczystoksięgowym.

Sąd Okręgowy, odnosząc się do zaistniałej sprzeczności, wskazał, że z jednej strony możliwe jest stanowisko oparte na zasadzie *lex posterior derogat legi priori*, a zatem, że ustawa z dnia 21 września 2001 r. kompleksowo uregulowała kwestię opłat w postępowaniu wieczystoksięgowym i uchyliła przepis art. 20 ustawy z dnia 10 maja 1990 r., z drugiej strony odmienny pogląd można oprzeć na regule *lex specialis derogat legi generali*, za czym przemawiałby argument, że art. 20 ust. 3 ustawy z dnia 10 maja 1990 r. ma charakter przedmiotowy i obejmuje wszystkich uczestników postępowania w przedmiocie wpisu. W takim wypadku art. 3 ustawy z dnia 11 maja 2001 r. nie mógł w całości uchylić wcześniejszej regulacji, a to powodowałoby, że gmina ponosiłaby w tych sprawach koszty sądowe, podczas gdy inni uczestnicy postępowania byłiby od nich zwolnieni, co nie znajdowałoby uzasadnienia celowościowego.

M.D.

*

III CZP 90/03

„Czy złożone przez małżonka dłużnika zażalenie na postanowienie Sądu co do nadania klauzuli wykonalności nadanej przeciwko temu małżonkowi przed upływem terminu z art. 795 § 2 k.p.c. podlega odrzuceniu?”

(postanowienie Sądu Okręgowego w Radomiu z dnia 19 września 2003 r., IV Ca 306/03, I. Koś, I. Poznańska, E. Kowalik)

Sąd Okręgowy wskazał, że za dopuszczalnością zażalenia na postanowienie sądu co do nadania klauzuli wykonalności wniesionego przez dłużnika przed doręczeniem mu zawiadomienia o wszczęciu egzekucji wypowiedział się Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 5 maja 1988 r., III CZP 29/88 (OSNCP 1989, nr 10, poz. 151). Podzielił w niej wyrażony w piśmiennictwie pogląd, że od chwili wydania orzeczenia istnieje możliwość jego zaskarżenia, a w konsekwencji, że brak podstaw do odrzucenia zażalenia wniesionego przed upływem przepisanej terminu, skoro również przepisy kodeksu postępowania cywilnego o uchybieniu i przywróceniu

terminu bezskuteczność czynności procesowej wiążą jedynie z podjęciem jej po upływie terminu i nie przewidują negatywnych skutków w razie podjęcia jej zanim termin rozpoczął bieg.

Jednakże stosownie do brzmienia art. 370 w związku z 397 § 2 k.p.c. sąd odrzuci zażalenie nie tylko po bezskutecznym upływie terminu, ale również gdy jest niedopuszczalne z innych przyczyn, jak również w przypadku nieuzupełnienia braków w wyznaczonym terminie. Wniesienie zażalenie przed wyznaczonym terminem może, w ocenie Sądu Okręgowego, skutkować uznaniem go za niedopuszczalne z innych przyczyn, należy bowiem odróżnić chwilę nabycia uprawnienia wniesienia zażalenia od terminu, w którym może być ono zrealizowane. Termin, jako określona przestrzeń czasowa, przed doręczeniem zawiadomienia nie rozpoczął zatem jeszcze biegu i w tym czasie nie można skutecznie wnieść zażalenia.

Przeciwny pogląd, że termin ten wyznacza w istocie tylko datę końcową wniesienia zażalenia, pozostawałby w kolizji z rozłącznym charakterem reżimu zaskarżenia orzeczenia w trybie art. 394 § 2 k.p.c. i art. 795 k.p.c.

M.D.

*

III CZP 91/03 (III CZP 86/03)

„Czy zakłady pracy chronionej na podstawie art. 31 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U. Nr 123 poz. 776 z 1997 r. z późn. zm.) korzystają ze zwolnienia z obowiązku ponoszenia opłat sądowych z mocy prawa?”

(postanowienie Sądu Okręgowego w Rzeszowie z dnia 25 września 2003 r., VI Gz 251/03, Z. Cypryś, A. Pelc, A. Borucki)

W ocenie Sądu Okręgowego, wymieniony w pytaniu przepis nie ma zastosowania w zakresie zwolnienia z opłat sądowych, zwolnienia określone w art. 31 ust. 1 wyraźnie wynikały bowiem z należności unormowanych w ustawie – Ordynacja podatkowa i stanowiły katalog zamknięty. Przepis ten przed nowelizacją z dnia 12 września 2002 r., interpretowany zgodnie z wykładnią systemową, obejmował wyłącznie należności publicznoprawne regulowane ustawą – Ordynacja podatkowa,

co wynikało z zastosowania tych samych pojęć. Po nowelizacji dokonanej ustawą o zmianie ustawy – Ordynacja podatkowa nadal, zdaniem Sądu Okręgowego, należy pojęcie opłat wyklądać zgodnie z przepisami Ordynacji; zgodnie z Ordynacją, opłaty w rozumieniu art. 31 ust 1 pkt 3 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych stanowią należności publicznoprawne, do których stosuje się przepisy prawa podatkowego, nie mające zastosowania do opłat sądowych.

Dodatkowo Sąd Okręgowy dostrzegł, że ustawa o kosztach sądowych w sprawach cywilnych posługuje się w każdym przypadku pojęciem „opłaty sądowej” i dotyczy to także ustaw szczególnych przyznających z mocy prawa zwolnienie od opłat sądowych, nie istnieje zatem w rozumieniu ustawy o kosztach sądowych pojęcie „opłaty”, które odnosi się do opłat ustalanych i pobieranych przez organy podatkowe. Brak tym samym podstaw do rozszerzania jego znaczenia na opłaty sądowe.

M.D.

*

III CZP 92/03

„Czy nieprawomocny nakaz zapłaty w postępowaniu nakazowym, stanowiący zgodnie z art. 492 § 1 k.p.c. od chwili jego wydania tytuł zabezpieczenia wykonalny bez nadawania mu klauzuli wykonalności może być podstawą wpisu hipoteki przymusowej bez nadania mu tej klauzuli?”

(postanowienie Sądu Okręgowego w Krakowie z dnia 18 września 2003 r., II Ca 1275/03, P. Rusin, J. Wolak, B. Kurdziel)

W motywach Sąd Okręgowy zauważył, że z jednej strony, skoro tytułem zabezpieczenia zgodnie z art. 492 § 2 k.p.c. jest od chwili jego wydania nakaz zapłaty w postępowaniu nakazowym, a jednym ze sposobów zabezpieczenia roszczeń pieniężnych jest wskazane w art. 747 pkt 2 k.p.c. obciążenie nieruchomości dłużnika hipoteką przymusową, to do takiego sposobu zabezpieczenia dochodzonego w postępowaniu nakazowym roszczenia pieniężnego, wystarczyłby nakaz zapłaty bez zaopatrzenia go w klauzulę wykonalności.

Z drugiej jednak strony przepis art. 109 ust. 1 u.k.w.h. stanowi, że hipotekę przymusową może uzyskać wierzyciel, którego wierzytelność została stwierdzona tytułem wykonawczym. Sformułowanie „uzyskać” oraz zamieszczenie tego przepisu w ustawie o księgach wieczystych, która po nowelizacji w 2001 r. zawiera wyłącznie przepisy prawa materialnego przemawiają za odmiennym poglądem. Sąd Okręgowy, wskazując na okoliczność, że ustawa określa materialnoprawne przesłanki powstania hipoteki oraz że prawo to powstaje wbrew woli dłużnika, podniósł, iż przepis art. 109 ust. 2 u.k.w.h. nie powinien podlegać wykładni rozszerzającej. Biorąc zaś pod uwagę, że dobrem chronionym jest nie tylko wierzytelność, ale i prawo własności, możliwe jest stanowisko, że tylko stwierdzenie wierzytelności tytułem wykonawczym jest jedną z koniecznych przesłanek hipoteki przymusowej. Takim tytułem jest orzeczenie sądowe po zaopatrzeniu go w klauzulę wykonalności.

M.D.

*

III CZP 93/03

„Jaki sąd jest właściwy do rozpoznania sprawy o uchylenie uchwały stowarzyszenia?”

(postanowienie Sądu Okręgowego w Toruniu z dnia 24 września 2003 r., VI Ga 44/03, J. P. Naworski, M. Białocerkiewicz, R. Owczarzak)

Jak zauważył Sąd Okręgowy, problem właściwości sądu w sprawach wyszczególnionych w art. 29 ust. 1 Prawa o stowarzyszeniach w stanie prawnym przed dniem 1 stycznia 2001 r., tj. chwili wejścia w życie ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym, ze względu na jednoznaczne regulacje nie budził wątpliwości. Derogacja przepisu art. 8 ust. 2–4 Prawa o stowarzyszeniach, przesądzającego, który sąd jest sądem rejestrowym i sądem w rozumieniu ustawy, oraz nieprocesowy tryb postępowania w sprawach rozpoznawanych przez te sądy, doprowadziła do powstania zupełnie nowego stanu prawnego. Kwestia sądu właściwego pozostała jednoznaczna tylko w sprawie o wpis do rejestru stowarzyszeń i trybu postępowania w sprawach rejestrowych, gdzie stosownie do treści art. 694² k.p.c. sądem rejestrowym

jest sąd rejonowy (sąd gospodarczy) właściwy ze względu na siedzibę stowarzyszenia, a postępowanie ma charakter nieprocesowy.

Sąd Okręgowy, analizując szeroko możliwe w tym zakresie poglądy, zajął stanowisko, że o właściwości rzeczowej sądu powinien przesądzać nieprocesowy tryb postępowania, w którym rozpoznawane są sprawy o stosowanie środków nadzoru wobec stowarzyszenia. Zgodnie bowiem z art. 507 k.p.c., sprawy należące do postępowania nieprocesowego rozpoznają sądy rejonowe, z wyjątkiem spraw, dla których zastrzeżona jest właściwość sądów okręgowych. Prawo o stowarzyszeniach nie zawiera zaś przepisu przewidującego właściwość sądu okręgowego w tych sprawach.

W związku z brzmieniem art. 507 k.p.c. wątpliwość Sądu Okręgowego wzbudziła kwestia, czy sprawę o uchycenie uchwały stowarzyszenia może rozpoznawać sąd rejonowy cywilny, czy też właściwy jest sąd rejestrowy. Ustawa z dnia 24 maja 1989 r. o rozpoznawaniu przez sądy spraw gospodarczych poza sprawami gospodarczymi *sensu stricto*, zdefiniowanymi w art. 2 ust. 1 tej ustawy przekazała do właściwości sądów gospodarczych szereg wyszczególnionych w art. 2 ust. 2 pkt 1 – 7 spraw. Sądy rejonowe – sądy gospodarcze prowadzą ponadto Krajowy Rejestr Sądowy i są właściwe w sprawach rejestrowych, zgodnie zaś z art. 2 ust. 2 pkt 8 wymienionej ustawy o rozpoznawaniu przez sądy spraw gospodarczych, sprawami gospodarczymi są także inne sprawy przekazane przez odrębne przepisy.

W ocenie Sądu Okręgowego przepisy Prawa o stowarzyszeniach *prima facie* nie przekazują sprawy o stosowanie środków nadzoru sądom rejestrowym, jednakże przeciwko takiemu zapatrywaniu przemawiają istotne argumenty. Mianowicie, przepis art. 37 ust. 2 pkt 3 Prawa o stowarzyszeniach, który nakazuje likwidatorowi stowarzyszenia po zakończeniu likwidacji zgłosić sądowi wniosek o wykreślenie stowarzyszenia z rejestru, jednoznacznie sugeruje, że chodzi o sąd rejestrowy. Sugeruje to również wykładnia historyczna, albowiem w starym stanie prawnym „sądem rejestrowym” i „sądem” był ten sam sąd okręgowy „cywilny”.

Wreszcie dyrektywy wykładni funkcjonalnej przemawiałyby za tym, żeby sprawy związane ze stosowaniem środków nadzoru wobec stowarzyszenia rozpoznawał sąd rejestrowy, dysponujący niezbędnymi informacjami. Sąd Okręgowy wskazał też argumenty natury systemowej.

M.D.

*

III CZP 94/03 (III CZP 87/03)

„Czy uznanie dziecka, którego rodzice są obywatelami polskimi może nastąpić za granicą przed właściwym organem państwa obcego?”

(postanowienie Sądu Okręgowego w Krośnie z dnia 9 września 2003 r. I Cz 192/03, P. Bartnik, E. Pietraszewska, J. Turek)

Wątpliwość Sądu Okręgowego powstała w związku z niejednoznaczną wykładnią przepisu art. 79 § 1 k.r.o. w związku z art. 19 § 2 p.p.m. Zdaniem Sądu Okręgowego, w wypadku gdyby powołane przepisy, a w szczególności art. 79 § 1 k.r.o., miałyby być interpretowane dosłownie, to można dojść do przekonania, że jedyną dopuszczalną formą uznania przebywającego za granicą dziecka posiadającego polskie obywatelstwo, gdy jego rodzice również są obywatelami polskimi, jest uznanie przed konsulem lub osobą wyznaczoną do wykonywania funkcji konsula. Stawiałoby to jednak w gorszej sytuacji dziecko, którego oboje rodzice są obywatelami polskimi, niż dziecko, którego przynajmniej jedno z rodziców polskiego obywatelstwa nie posiada.

Sąd Okręgowy przychylił się w tej mierze do poglądu Sądu Najwyższego, który w orzeczeniu z dnia 18 marca 1999 r., I CKN 1068/97 (nie publ.), wyszedł z założenia, że przepis art. 79 § 1 k.r.o. nie ogranicza obywatelom polskim możliwości złożenia oświadczenia o uznaniu dziecka za granicą w obcym urzędzie stanu cywilnego, konieczny jest jednak wymóg zastosowania polskiego prawa materialnego. Podobny pogląd prezentowany jest w części piśmiennictwa, które stosując wykładnię funkcjonalną art. 79 k.r.o. zajmuje stanowisko, że możliwość uznania dziecka przez rodziców obywateli polskich w polskim konsulacie za granicą jest ich dodatkowym przywilejem, nie zaś jedyną formą uznania.

M.D.

*

III CZP 95/03

„Czy postępowanie w sprawie z powództwa powiatowego rzecznika konsumentów o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone objęte jest powagą rzeczy osądzonej prawomocnego wyroku uznającego za niedozwolone tych samych postanowień wzorca umowy, wydanego w sprawie z powództwa Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów przeciwko temu samemu pozwanemu, a w przypadku udzielenia negatywnej odpowiedzi na postawione wyżej pytanie, czy w sprawie z powództwa powiatowego rzecznika konsumentów o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone dopuszczalne jest wydanie merytorycznego rozstrzygnięcia w sytuacji, gdy istnieje prawomocny wyrok uznający za niedozwolone te same postanowienia wzorca umowy, wydany w sprawie z powództwa Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów przeciwko temu samemu pozwanemu, czy też wydanie wyroku jest zbędne, a postępowanie podlega umorzeniu na podstawie art. 355 § 1 k.p.c.?”

(postanowienie Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 19 września 2003 r., VI ACa 164/03, B. Godlewska-Michalak, B. Trębska, M. Manowska)

Sąd Apelacyjny wskazał, że prawomocny wyrok zakazujący wykorzystywania wzorca umowy uznanego za niedozwolony, który stosownie do brzmienia art. 479⁴³ § 2 k.p.c. ma skutek wobec osób trzecich od chwili wpisania do właściwego rejestru, został tym samym wyposażony w atrybut rozszerzonego zakresu mocy wiążącej, określonego w art. 365 k.p.c., co w rezultacie powoduje zakaz podejmowania działań nie uwzględniających faktu jego wydania.

Sąd Apelacyjny zauważył, że niekiedy prawomocność materialna wyroku wiązana jest z powagą rzeczy osądzonej, co prowadziło do konieczności odrzucenia pozwu wniesionego przez inny podmiot niż w pierwszym procesie. Podobny skutek, w ocenie Sądu Apelacyjnego, nastąpiłby także wówczas, gdyby do sytuacji procesowej powiatowego rzecznika konsumentów stosować odpowiednio art. 58 k.p.c., jednakże jest to zbyt daleko idąca analogia, ponieważ zgodnie z art. 633 w związku z art. 634 k.p.c. byłoby to dopuszczalne jedynie w wypadkach wytoczenia powództwa na rzecz konkretnego konsumenta. Tymczasem legitymacja procesowa powiatowego rzecznika konsumentów ma w myśl art. 479³⁸ § 1 k.p.c. charakter

samodzielny. Ponadto takie rozwiązanie nie miałyby zastosowania w przypadku, w którym to Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumenta wytoczył powództwo.

Ostatecznie Sąd Apelacyjny nie podzielił poglądów opierających się na powiązaniu rozszerzonej prawomocności z powagą rzeczy osądzonej, wskazał natomiast, że prawomocność materialna wyrażona w art. 365 k.p.c. wiąże się jedynie z pozytywnymi jej skutkami i z prejudycjalnym charakterem orzeczeń. Wychodząc z tych założeń następny proces o uznanie tych samych postanowień wzorca umowy za niedozwolone powinien zakończyć się wydaniem wyroku uwzględniającym prejudycjalność wyroku wydanego w pierwszym procesie. Należałoby jednak, zdaniem Sądu Apelacyjnego, uwzględnić szczególny charakter rozstrzygnięcia, którego dodatkowym skutkiem jest obowiązek rejestracji postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone oraz ich bezskuteczność w razie zastosowania w umowie przez inny podmiot. Wydanie kolejnych wyroków wydaje się wtedy zbędne i postępowanie winno zostać umorzone na podstawie art. 355 § 1 k.p.c.

M.D.

*

III CZP 96/03

„Czy zbycie rzeczy przez kupującego przed wygaśnięciem jego uprawnień z tytułu rękojmi za wady powoduje przejście tych uprawnień na kolejnego nabywcę pod tytułem szczególnym?”

(postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 3 września 2003 r., II CKN 442/01, B. Myszka, E. Skowrońska-Bocian, G. Misiurek)

W uzasadnieniu Sąd Najwyższy stwierdził, że źródłem wątpliwości jest brak wśród przepisów kodeksu cywilnego, regulujących odpowiedzialność z tytułu rękojmi za wady rzeczy sprzedanej (art. 556 – 576 k.c.) unormowań dotyczących przejścia uprawnień kupującego na jego następców prawnych. Podkreślił, że przedstawione zagadnienie wywołuje w piśmiennictwie i judykaturze istotne rozbieżności, brzmienie przepisów wskazywałoby bowiem na ograniczenie podmiotowego zakresu odpowiedzialności do relacji sprzedawcy i kupującego w ramach konkretnej umowy,

co jednak utrudniałoby w praktyce codziennego obrotu wykonywanie wynikających z rękojmi uprawnień.

Sąd Najwyższy wskazał, że w wyroku z dnia 5 kwietnia 1974 r., II Cr 109/74 (OSPika 1975, nr 3, poz. 64), uznając, że uprawnienia z tytułu rękojmi są udzielane kupującemu ze względu na jego prawo własności rzeczy, orzekł, iż uprawnienia te, podobnie jak wynikające z gwarancji, nie ograniczają się do osoby kupującego, ale przechodzą na jego następców. Mimo krytycznych głosów w doktrynie, w uchwale Pełnego Składu Izby Cywilnej i Administracyjnej z dnia 30 grudnia 1988 r., III CZP 48/88 (OSNCP 1989, nr 3 poz. 36) Sąd Najwyższy podtrzymał pogląd o niejako automatycznym przejściu uprawnień z tytułu rękojmi na następców prawnych kupującego pod tytułem ogólnym i szczególnym. Sąd Najwyższy zauważył, uwzględniając czysto zobowiązaniowy charakter tych uprawnień, że nie mogą być one ściśle związane z osobą nabywcy, albowiem w umowie sprzedaży i w koncepcji odpowiedzialność za wady fizyczne rzeczy tkwi *implicite* przejście uprawnień z tytułu rękojmi.

Jednak w późniejszym orzeczeniu z dnia 15 stycznia 1997 r., III CKN 29/96 (OSP 1997, nr 7-8, poz. 144) Sąd Najwyższy przy rozstrzyganiu o uprawnieniach następcy prawnego nabywcy oparł się na odmiennej konstrukcji regresu uprawnień z rękojmi; podstawę tego stanowiska może stanowić przeciwne do przyjętego założenie, że uprawnienia wynikające z rękojmi nie przechodzą automatycznie na następców prawnych kupującego.

Przeciwnicy koncepcji automatycznego przejścia uprawnień z tytułu rękojmi na następców prawnych kupującego proponują rozstrzygnięcie wspomnianych utrudnień przy wykorzystaniu instytucji przelewu wierzytelności. W ocenie Sądu Najwyższego, takie rozwiązanie jakkolwiek formalnie poprawne, rodzi niebezpieczeństwo, że uprawnienia kolejnych kupujących zostaną zawężone tylko do niektórych z nich (odstąpienia od umowy lub żądania obniżenia ceny). Stwarza też realną groźbę utraty tych uprawnień przez kolejnych kupujących wobec obiektywnej niemożności dotrzymania terminu do ich dochodzenia. Taki kierunek wykładni art. 556 § 1 k.c. pozostawałby w sprzeczności z istotą odpowiedzialności sprzedawcy za wady rzeczy sprzedanej.

M.D.

GLOSY

prawo cywilne materialne

Ukryta pod pozorną darowizną umowa sprzedaży nieruchomości nie czyni zadość wymaganiu formy aktu notarialnego (art. 158 zdanie pierwsze k.c.) dla umowy sprzedaży także wtedy, gdy w formie tej nastąpiła pozorna darowizna. Umowa taka jest zawsze nieważna (art. 73 § 2 zdanie pierwsze k.c.).

(wyrok z dnia 12 października 2001 r., V CKN 631/00, S. Dąbrowski, K. Zawada, K. Bilewicz, OSNC 2002, nr 7-8, poz. 91; BSN 2002, nr 2, s. 12; Pr.Bank. 2002, nr 4, s. 31; Rej. 2002, nr 8, s. 156; R.Pr. 2002, nr 6, s. 93)

Glosa

Michała Warcińskiego, Palestra 2003, nr 9-10, s. 274

Autor podzielił pogląd Sądu Najwyższego. Przypomnił przesłanki uznania czynności za ukrytą, do których należy jedność podmiotowa, jedność przedmiotu umowy, zawarcie umowy przed lub w trakcie zawierania umowy pozornej, zawarcie umowy pozornej w wymaganej formie oraz różnica w treści czynności ukrytej i pozornej. W odniesieniu do tej ostatniej przesłanki istnieje rozbieżność, czy różnica treści czynności musi dotyczyć ich *essentialia negotii*, czy też dotyczyć ich innych elementów, np. pozornego zawyżenia lub zaniżenia ceny w akcie notarialnym umowy sprzedaży.

Przypomnił o kontrowersjach istniejących na tle art. 83 § 1 zdanie drugie k.c., dotyczących tego, czy przepis ten stanowi o dwóch, czy też o jednej czynności prawnej. Zdaniem autora, przepis ten mówi o dwóch czynnościach prawnych. Wynika to nie tylko z literalnej jego wykładni, ale również z niemożliwości obrony stanowiska przeciwnego. Koncepcja zakładająca istnienie jednej czynności prawnej zakłada bowiem istnienie jednolitej umowy składającej się z dwóch elementów, przy czym jeden z tych elementów musi być samodzielną czynnością prawną. W związku z tym jest wewnętrznie niespójna.

W dalszej części glosy autor przeanalizował sytuację pozorności przy zawieraniu umowy obligatoryjno-rzeczowej oraz przy zawieraniu dwóch odrębnych umów, obligatoryjnej i rzeczowej. W pierwszej sytuacji zarówno umowa pozorna, jak i ukryta będą bezwzględnie nieważne ze względu na to, że nie jest dopuszczalne, aby nieważna czynność pozorna użyczyła swej formy innej nieważnej czynności prawnej. Nieco inaczej przedstawia się natomiast sytuacja, gdy zostały zawarte dwie odrębne umowy – umowa obligatoryjna, a następnie rozporządzająca. Umowa pozorna i ukryta będą nieważne z przedstawionych powyżej przyczyn, natomiast czynność rozporządzająca będzie nieważna z powodu braku ważnej *causae* (art. 156 k.c.). Nie sposób uznać, że w omawianym przypadku art. 158 k.c. dopuszcza utrzymanie w mocy umowy rozporządzającej, w której treści wymieniono zobowiązanie z umowy pozornej. Po pierwsze dlatego, że zobowiązanie z umowy pozornej i ukrytej nie istnieje, po drugie, że gdyby nawet uznać, iż zobowiązanie z umowy ukrytej istnieje, to nie ono, lecz zobowiązanie z umowy pozornej jest wymienione w akcie notarialnym. Formalny brak rzeczywistej podstawy prawnej świadczenia (zobowiązanie do zawarcia umowy rozporządzającej) powinno również prowadzić, zgodnie z art. 158 k.c., do bezwzględnej nieważności umowy rzeczowej.

Do komentowanego wyroku glosy napisali także A. Bieranowski i M. Watrakiewicz (Rejent 2002, nr 11, s. 188 i 199; *vide* omówienie w „Izbie Cywilnej” 2003, nr 2, s. 29). Również Z. Strus omówił ten wyrok w „Przeglądzie orzecznictwa” (Palestra 2002, nr 7-8, s. 179).

Ł.P.

*

1. Zatrudnienie na stanowisku, z którym wiąże się wystawienia faktur zawierających wezwanie ich płatników do zapłaty w określonym terminie, jest równoznaczne z udzieleniem przez pracodawcę stałego pełnomocnictwa do dokonywania tych czynności.

2. Faktura, w której określony został termin jej płatności, sporządzona przez pracownika wierzyciela, do którego należało dokonywanie takich czynności, jest wezwaniem do zapłaty w rozumieniu art. 455 k.c.

(wyrok z dnia 23 października 2001 r., I CKN 323/99, M. Sychowicz, E. Skowrońska-Bocian, B. Czech, OSNC 2002, nr 7-8, poz. 94; OSP 2003, nr 10, poz. 122; BSN 2002, nr 1, s. 11; R.Pr. 2002, nr 6, s. 96)

Glosa

Marcina Smyka, OSP 2003, nr 10, poz. 122

Autor podkreślił, że glosowane orzeczenie jest istotne z dwóch powodów. Po pierwsze dlatego, że porusza problem przedmiotowych granic pełnomocnictwa, tj. dopuszczalności objęcia umocowaniem zdarzeń innych niż czynności prawne, i po drugie, z powodu utożsamiania faktury, w której określony został termin zapłaty, z wezwaniem do zapłaty w rozumieniu art. 455 k.c.

Wskazał, że pierwsza teza glosowanego orzeczenia może budzić wątpliwości ze względu na sporny charakter prawny wezwania do spełnienia świadczenia oraz zakresu umocowania przedstawiciela. Zdaniem autora, wezwanie do spełnienia świadczenia nie jest oświadczeniem woli, w związku z czym pozostaje do rozważenia kwestia, czy można stosować przepisy o przedstawicielstwie do czynności nie mających na celu wywołanie skutków prawnych (tzw. czynności konwencjonalne). Autor opowiedział się za taką koncepcją, ale tylko w drodze analogii. Podkreślił, że zasada wyrażona w art. 95 § 1 k.c., zgodnie z którą dopuszczalne jest dokonywanie czynności prawnej przez przedstawiciela, odnosi się do tych oświadczeń woli, których złożenie czyni składającą stroną czynności prawnych (np. przyjęcie oferty, przyrzeczenie publiczne). Z drugiej jednak strony, skoro można przez przedstawiciela dokonać czynności prawnej i w konsekwencji stać się stroną powstałego w ten sposób stosunku prawnego, to tym samym można przez niego wyrazić zgodę na czynność, której dokonanie nie powoduje nabycia praw i obowiązków. Tym bardziej, że objęcie umocowaniem zachowań konwencjonalnych, niekoniecznie ukierunkowanych na wywołanie skutków prawnych, przewidują przepisy szczególne, np. działanie w charakterze przedstawiciela ustawowego współmałżonka (art. 29 k.r.o.) lub umocowanie do wykonania prawa głosu w spółkach kapitałowych (art. 412 § 1 i § 4 k.s.h.). Ponadto celem instytucji przedstawicielstwa jest poszerzenie możliwości występowania w obrocie.

W drugiej części glosy autor zajął się zagadnieniem utożsamiania faktury, w której określony został termin płatności, z wezwaniem do zapłaty w rozumieniu art. 455 k.c. Jego zdaniem, taką koncepcję należy odrzucić, nie można bowiem identyfikować dokumentu rozliczeniowego z wezwaniem do wykonania zobowiązania. Faktura jest jedynie "rachunkiem wystawionym przez dostawcę towaru, stwierdzającym wykonanie umowy sprzedaży, podlegającym weryfikacji przez dłużnika". Dzięki niej dłużnik może sprawdzić, czy świadczenie jest słuszne co do zasady i jego wysokości, jak również dokonać czynności zmierzających do wykonania zobowiązania. W związku z tym nie jest dopuszczalne jednostronnego określenia przez wierzyciela terminu spełnienia świadczenia na fakturze.

Glosowany wyrok uwzględnił Z. Strus w „Przeglądzie orzecznictwa” (Palestra 2002, nr 7-8, s. 181).

Ł.P.

*

Mienie gromadzkie, które na podstawie art. 98 ust. 1 ustawy z dnia 25 stycznia 1958 r. o radach narodowych (jedn. tekst: Dz.U. z 1975 r. Nr 26 poz. 139) stało się mieniem gminnym, stanowiło przedmiot własności państwowej w rozumieniu art. 177 k.c.

(postanowienie z dnia 24 października 2001 r., III CKN 430/00, M. Wysocka, I. Gromska-Szuster, M. Bączyk, OSNC 2002, nr 9, poz. 111; BSN 2002, nr 4, s. 13; Rej. 2002, nr 9, s. 142; R.Pr. 2002, nr 6, s. 94)

Glosa

Ryszarda Szarka, Rejent 2003, nr 9, s. 130

Autor za częściowo zasadne uznał twierdzenie Sądu Najwyższego, że sporna nieruchomości stanowiła mienie gromadzkie w rozumieniu ustawy z dnia 23 marca 1933 r. o częściowej zmianie ustroju samorządu terytorialnego. Mienie gromadzkie było traktowane jako mienie ogólnonarodowe i stąd wykluczona była możliwość jego zasiedzenia.

Glosator obszernie przedstawił zmiany w ustawodawstwie dotyczące kwestii mienia gromadzkiego. Zwrócił uwagę na trudności występujące w praktyce, odnoszące się do rozróżnienia majątku gromadzkiego (stanowiącego *stricte* własność gromady jako podmiotu prawa cywilnego) i dobra gromadzkiego (jako własności poszczególnych mieszkańców lub ogółu mieszkańców danej gromady). Przypomniął, że ustawa o zagospodarowaniu wspólnot gruntowych z 1963 r. wskazywała, które grunty należą do wspólnot gruntowych oraz jakie podlegają ponadto zagospodarowaniu według tych samych zasad. Autor stwierdził, że niektóre działki wchodzące pierwotnie w skład wspólnot gruntowych straciły taki charakter na skutek przeniesienia ich własności na inne podmioty prawne w trybie czynności cywilnoprawnych lub wyłączenia w drodze administracyjnej, w tym także w wyniku nabycia ich poprzez zasiedzenie w postępowaniu sądowym. Zdaniem glosatora, należy przyjąć, że nieruchomości te mogą być przedmiotem zasiedzenia, ponieważ nie stanowiły one własności państwowej w rozumieniu art. 177 k.c. (uchylonego w 1990 r.), brak zatem ustawowego zakazu nabycia określonej nieruchomości przez zasiedzenie, jeżeli należy do tzw. dobra gromadzkiego lub mieszkańców gromady.

Autor zwrócił uwagę, że w stanie faktycznym sprawy zachodzą trudności z rzeczywistym i możliwym do przyjęcia stwierdzeniem, które nieruchomości stanowiły mienie gromadzkie (gminne) i zaliczały się wówczas do własności państwowej, a które tzw. inne mienie, należące do wspólnoty gruntowej, mieszkańców danej wsi bądź poszczególnych jej mieszkańców. Glosator zauważył, że w uzasadnieniu postanowienia brak wyraźnego rozróżnienia dyspozycji art. 98 ustawy o radach narodowych z 1958 r. i brak jest rozgraniczenia mienia gromadzkiego na tzw. majątek gromadzki i na pozostałe mienie gminne (dobro gromadzkie i inne mienie).

Zasiedzenie nieruchomości nie mogło nastąpić wówczas, gdy nieruchomość ta była majątkiem gromadzkim, ponieważ była to własność państwowa. Autor jednak stwierdził, że stanowisko Sądu Najwyższego można wywodzić z wykładni historyczno-celowościowej wspomnianego przepisu.

W konkluzji glosator uznał, że teza omawianego orzeczenia została sformułowana zbyt szeroko. W jego ocenie powinna brzmieć następująco: "Mienie gromadzkie, które na podstawie art. 98 ust. 1 ustawy z dnia 25 stycznia 1958 r. o radach narodowych (jedn. tekst: Dz.U. z 1975 r. Nr 26 poz. 139) było majątkiem gromadzkim, stanowiło przedmiot własności państwowej w rozumieniu art. 177 k.c.".

*

Przepisy art. 14 i 15 ustawy z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego (Dz.U. Nr 71, poz. 733) mają zastosowanie w sprawach o opróżnienie lokalu przeciwko osobom, które były lokatorami w rozumieniu art. 2 ust. 1 pkt 1 tej ustawy.

(uchwała z dnia 15 listopada 2001 r., III CZP 66/01, M. Wysocka, M. Bączyk, I. Gromska-Szuster, OSNC 2002, nr 9, poz. 109; BSN 2001, nr 11, s. 14; Wok. 2002, nr 5, s. 1; MoP 2002, nr 14, s. 660; R.Pr. 2002, nr 6, s. 98)

Glosa

Piotra Sokala, Przegląd prawa Egzekucyjnego 2003, nr 4-5, s. 71

Autor zaaprobował pogląd wyrażony przez Sąd Najwyższy w tezie glosowanej uchwały. Podkreślił, że stanowi ona kontynuację linii orzeczniczej zapoczątkowanej na gruncie art. 36 ustawy z dnia 2 lipca 1994 r. o najmie lokali mieszkalnych i dodatkach mieszkaniowych uchwałami Sądu Najwyższego z dnia 22 maja 1996 r. (III CZP 51/96, OSNC 1996, nr 9, poz. 120) i z dnia 30 kwietnia 1997 r. (III CZP 16/97, OSNC 1997, nr 8, poz. 105). Przytaczając definicję lokatora, zawartą w art. 2 ust. 1 pkt 1 ustawy z o ochronie praw lokatorów, stwierdził, że lokatorem jest zarówno najemca, podnajemca, członek spółdzielni używający lokalu na podstawie przysługującego mu spółdzielczego prawa do lokalu mieszkalnego (lokatorskiego lub własnościowego), osoba uprawniona z tytułu służebności mieszkania, użytkowania, użyczenia, dożywocia, sublokator najemcy i każdy inny jego domownik, a także osoba mieszkająca z lokatorem w związku z łączącym ją z nim stosunkiem pracy. Wymienione osoby korzystają z ochrony przewidzianej w art. 14 ustawy o ochronie praw lokatorów, który nakłada na sąd obowiązek rozstrzygnięcia w wyroku nakazującym opróżnienie lokalu o uprawnieniu do lokalu socjalnego bądź o jego braku wobec osób, których nakaz dotyczy. W konsekwencji, z ochrony tej nie korzystają osoby, które nigdy nie dysponowały tytułem prawnym do zajmowanego lokalu, w tym osoby, które objęły go samowolnie.

Przyjęcie przeciwnego stanowiska prowadziłoby do sytuacji, w której osoby zobowiązane do opróżnienia lokalu zajmowanego bez tytułu prawnego „nabywałyby” uprawnienie do lokalu socjalnego z wyprzedzeniem osób oczekujących na zawarcie umów o najem lokali socjalnych z zasobów mieszkaniowych gminy.

Argumentów wspierających powyższe rozumowanie należy – zdaniem glosatora – poszukiwać także w wykładni systemowej. Artykuł 14 cyt. ustawy został zamieszczony w rozdziale 2, zatytułowanym „Prawa i obowiązki lokatorów oraz ochrona ich praw”, co wyraźnie przemawia na rzecz tezy, że osobami, których przepis ten dotyczy, są tylko lokatorzy odpowiadający definicji ustawowej zawartej w art. 2 ust. 1 pkt 1 cyt. ustawy.

Glosator zaaprobował stanowisko Sądu Najwyższego, że art. 15 ustawy o ochronie praw lokatorów ma charakter procesowy, w związku z czym powinien być stosowany w sprawach o opróżnienie lokalu, w których sąd orzeka na podstawie tej ustawy, a więc w sprawach objętych jej zasięgiem podmiotowym.

W konkluzji autor stwierdził, że ustawa o ochronie praw lokatorów skutecznie chroni lokatora przed eksmisją „na bruk”, jednakże ograniczone możliwości zapewnienia eksmitowanym lokali socjalnych powodują opóźnienia w wykonywaniu orzeczeń eksmisyjnych, podważając ich autorytet z uszczerbkiem dla wierzycieli.

D.O.

*

Skuteczne skorzystanie przez stronę z prawa zatrzymania wzajemnego świadczenia pieniężnego wyłącza opóźnienie w spełnieniu tego świadczenia (art. 496 k.c. w związku z art. 481 § 1 k.c.).

(wyrok z dnia 31 stycznia 2002 r., IV CKN 651/00, Z. Kwaśniewski, I. Gromska-Szuster, M. Kocon, OSNC 2002, nr 12, poz. 155; BSN 2002, nr 6, s. 16; NPN 2002, nr 1, s. 96; R.Pr. 2003, nr 1, s. 115)

Glosa

Miroslawa H. Kozińskiego, Przegląd Sądowy 2003, nr 10, s. 127

Autor zaaprobował tezę omawianego orzeczenia, uznając jednocześnie za potrzebne poszerzenie wywodów uzasadnienia. Zgodził się ze stwierdzeniem Sądu Najwyższego, że żądanie obniżenia ceny pojazdu nie mogło być uwzględnione w procesie mającym za przedmiot zwrot wzajemnych świadczeń, spowodowanych odstąpieniem przez powódkę od umowy sprzedaży. Przyjął, że pogląd ten jest trafny i nie zamyka możliwości ewentualnego dochodzenia kosztów zużycia przedmiotu świadczenia na zasadach ogólnych.

Glosator omówił instytucję zatrzymania oraz występujące przy tym pojęcie *synallagma*. Autor podniósł, że w komentowanej sprawie najważniejsze jest funkcjonalne ujęcie *synallagma*, oznaczające trwały związek wzajemnych obowiązków skierowanych na wypełnienie należnych świadczeń i stanowiące zasadniczą motywację dla uzasadnienia obowiązku jednoczesności świadczeń wzajemnych i uprawnienia do powstrzymania się ze spełnieniem świadczenia do czasu zaoferowania świadczenia wzajemnego.

Autor zwrócił uwagę na kwestię ewentualnego powstania zwłoki i odsetek należnych z tego tytułu. Przedstawiając poglądy doktryny dotyczące momentu wymagalności świadczenia, podkreślił, że zgodne z prawem wykorzystanie prawa zatrzymania wymusza jednoczesność świadczenia drugiej strony, zabezpiecza równe prawa i bezpieczne dla obu stron usunięcie skutków umowy wzajemnej oraz eliminuje negatywne konsekwencje opóźnienia i zwłoki.

Reasumując, autor stwierdził, że ustalenie przez sąd, czy mamy istotnie do czynienia z zastosowaniem prawa zatrzymania, ma zasadnicze znaczenie w sporach, w których istnieje obowiązek jednoczesnego spełnienia świadczeń.

E.S.

*

W stosunkach z konsumentami przyjęcie przez sprzedawcę zadatku w znacznej wysokości nie upoważnia do traktowania tego zadatku jako zaliczki na poczet ceny.

(wyrok z dnia 13 lutego 2002, IV CKN 672/00, S. Dąbrowski, B. Myszka, H. Wrzeszcz, OSNC 2003, nr 1, poz. 10; OSP 2003, nr 6, poz. 76; Wok. 2002, nr 9, s. 6; R.Pr. 2003, nr 1, s. 115; MoP 2003, nr 7, s. 320)

Glosa

Przemysława Drapały, Państwo i Prawo 2003, nr 10, s.122

W glosie do komentowanego orzeczenia zostały omówione zagadnienia prawne związane z ustaleniem dopuszczalnej wysokości zadatku w odniesieniu do wartości całego świadczenia, rozróżnieniem zadatku od zaliczki oraz relacją między zastrzeżeniem zadatku i innymi postanowieniami umownymi dotyczącymi skutków niewykonania zobowiązania.

Autor glosy zaaprobował tezę glosowanego orzeczenia. Zauważył, że górnej granicy zadatku nie da się ustalić w oparciu o wykładnię art. 394 § 1 k.c., ze względu jednak na zasadę swobody umów dopuszczalne jest, w jego ocenie, to, iż strony umowy swobodnie określą wysokość zadatku ustalając jego wysokość nawet na kwotę przekraczającą pięćdziesiąt procent wartości całego świadczenia. Glosator podzielił w zasadzie pogląd Sądu Najwyższego, że kontrola wysokości zadatku jako świadczenia *quasi*-odszkodowawczego może następować przez odwołanie się do instytucji nadużycia prawa, jednak podkreślił, iż art. 5 k.c. powinien być stosowany z dużą ostrożnością. Odwołanie się do tej normy, jego zdaniem, będzie uzasadnione w zasadzie tylko w przypadku istnienia rażącej dysproporcji między wartością zaistniałej szkody i wartością zadatku, który kontrahent zatrzymuje, lub którego dwukrotności żąda. Glosator podniósł ponadto, że konstrukcja nadużycia prawa nie powinna być sprowadzana do instrumentu miarkowania, gdyż ustawodawca zarówno w kodeksie cywilnym (jak i kodeksie zobowiązań) nie zamieścił przepisu umożliwiającego obniżenie przez sąd *quasi*-odszkodowania w postaci zadatku.

Odnosząc się do kwestii relacji między zastrzeżeniem zadatku i innymi postanowieniami umownymi dotyczącymi skutków niewykonania zobowiązania, glosator stwierdził, że w przypadku zastrzeżenia w umowie obok zastrzeżenia zadatku także innych postanowień dotyczących naprawienia szkody wynikającej z niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania (np. obowiązku zapłaty kary umownej) wierzyciel może dokonać swobodnego wyboru między uprawnieniami wynikającymi z poszczególnych postanowień umownych.

W dalszej części opracowania autor przedstawił argumentację, mającą przemawiać za prezentowanym przez niego poglądem, zgodnie z którym zadatek nie

ma charakteru odszkodowawczego ani *quasi*-odszkodowawczego. Jego zdaniem, przemawia za tym brzmienie art. 394 k.c. w porównaniu z art. 74 k.z., a także zamieszczenie art. 394 k.c. w tytule III k.c., tj. wśród przepisów regulujących *pacta adiecta*, a nie w tytule VII określającym skutki niewykonania zobowiązań.

Konkludując, za dopuszczalne i skuteczne uznał autor glosy postanowienie umowne, zgodnie z którym stronie prawidłowo wykonującej zobowiązanie przysługuje prawo wyboru między zachowaniem zadatku (lub żądaniem jego podwójnej wartości) a dochodzeniem roszczeń odszkodowawczych na zasadach ogólnych (art. 471 i n. k.c.), jak również ustalenie kontraktowe, iż stronie tej przysługuje prawo dochodzenia odszkodowania uzupełniającego ponad wartość zadatku, gdyż tego rodzaju postanowienia mieszczą się w ramach „odmiennych zastrzeżeń umownych”, o których stanowi przepis art. 394 § 1 k.c.

M.K.

Glosator zgodził się z tezą orzeczenia, jednak nie zaaprobował argumentacji zawartej w jego uzasadnieniu, w jego ocenie bowiem, Sąd Najwyższy odszedł bowiem od zasadniczej kwestii, a mianowicie, że kwota zadatku ma być wręczana przy zawarciu umowy, podczas gdy realny charakter zadatku przesądza, wbrew twierdzeniom Sądu Najwyższego, że zadatek nie jest surogatem odszkodowania. Skutkiem zaś przyjęcia, że zadatek nie pełni funkcji odszkodowawczej jest niezależność skuteczności żądania zwrotu jego podwójnej wartości od istnienia i wysokości szkody powstałej z powodu niewykonania umowy.

Glosator podkreślił, że przepis art. 394 § 1 k.p.c. wyraźnie stanowi, iż dodatkowe uprawnienie do odstąpienia od umowy i zatrzymania zadatku powstanie tylko wtedy, gdy określona kwota zostanie wręczona przy zawarciu umowy. W rezultacie, zadatkiem w rozumieniu powołanego przepisu nie jest kwota wręczana przed lub po zawarciu umowy. Jeżeli strony chcą przypisać takiej kwocie charakter zadatku, to muszą zawrzeć w umowie odpowiednie postanowienie. Drugorzędne znaczenie mają w tym zakresie argumenty odwołujące się do praktyk sprzed 1989 r. Bez znaczenia jest także, czy umowa zawarta została między konsumentem a profesjonalistą, gdyż żadne przepisy nie czynią wyjątku od ogólnych reguł interpretacyjnych zawartych w art. 56 i 65 k.c.

W podsumowaniu autor wskazał, że sama wysokość zadatku nie narusza wymienionych reguł wykładni oświadczeń woli ani też nie powoduje jego konwersji na zaliczkę, a tylko w zupełnie wyjątkowych przypadkach może być jednym z elementów świadczących o nieważności zastrzeżenia zadatku jako sprzecznego z zasadami współżycia społecznego lub zmierzającego do obejścia prawa. Poza tym przeciwko osobie odstępującej od umowy mogą być podnoszone zarzuty oparte na przepisie art. 394 § 3 k.c. oraz przepisach ogólnych dotyczących zobowiązań, nie są one jednak zależne od przyznania stronie statusu konsumenta, czy profesjonalisty.

*

Nie może być warunkiem w rozumieniu art. 89 k.c. zdarzenie objęte treścią zobowiązania dłużnika, którego spełnienie jest całkowicie uzależnione od jego woli.

(wyrok z dnia 5 czerwca 2002 r., II CKN 701/00, T. Bielska-Sobkowicz, H. Pietrkowski, Z. Kwaśniewski, OSP 2003, nr 10, poz. 124; IC 2002, nr 11, s. 36)

Glosa

Zbigniewa Radwańskiego, OSP 2003, nr 10, poz. 124

Autor przeprowadził na tle stanu faktycznego sprawy szeroką analizę postanowienia umowy, w której strony zastrzegły, że „w przypadku odstąpienia od umowy z jakiegokolwiek przyczyny przez którąkolwiek ze stron zapłaci ona drugiej stronie karę umowną w wysokości 15 % całości wynagrodzenia”, przy czym „za odstąpienie od umowy uznano pisemne oświadczenie złożone drugiej stronie oraz zaleganie przez zamawiającego z zapłatą co najmniej 4 rat”.

Autor podkreślił, że zastrzeżenie kary umownej do stosunków prawnych o charakterze pieniężnym nie powoduje *ex lege* uznania takiej klauzuli za nieważną. Zdaniem autora, nie można uznać omawianej klauzuli za umowne prawo odstąpienia określone w art. 395 k.c. ze względu na brak wymaganego określenia terminu na odstąpienie od umowy. W szczególności, za zastrzeżenie terminu nie może być uznana klauzula umowna uzależniająca prawo do odstąpienia od niezapłacenia przez dłużnika 4 rat, nie jest bowiem pewne, czy i kiedy takie zdarzenie nastąpi.

Z tych samych względów nie można utożsamiać wspomnianej klauzuli z odstępnym przewidzianym w art. 396 k.c. Z istoty odstępnego wynika, że oświadczenie o odstąpieniu musi być połączone z jednoczesną zapłatą odstępnego. Analizowana klauzula nie zawierała takiego zastrzeżenia, a oświadczeniu o odstąpieniu nie towarzyszyła zapłata odstępnego.

Zdaniem autora, omawiana klauzula spełnia natomiast wszystkie cechy *lex commisoriae* w rozumieniu art. 492 k.c. W myśl tego przepisu, wierzyciel może bez wyznaczenia dodatkowego terminu odstąpić od umowy, jeżeli uprawnienie do odstąpienia od umowy wzajemnej zostało zastrzeżone na wypadek niewykonania zobowiązania w terminie ściśle określonym. Zawarta przez strony umowa była umową wzajemną (umowa o roboty budowlane) oraz przewidywała prawo do odstąpienia w razie niewykonania zobowiązania przez niezapłacenie części świadczenia (4 rat wynagrodzenia).

W końcowej części glosy autor przeanalizował możliwość zastrzeżenia w umowie klauzuli dopuszczającej możliwość odstąpienie przez wierzyciela „z jakiegokolwiek przyczyny”, a więc nie tylko w razie zwłoki, lecz także w razie zwykłego opóźnienia dłużnika za spełnieniem świadczenia pieniężnego. Autor opowiedział się za taką możliwością. Jego zdaniem, skłania ku temu przede wszystkim wzgląd na wyrażoną w art. 473 k.c. zasadę, że strony mogą zastrzyć przesłanki odpowiedzialności dłużnika do granic winy umyślnej.

Ł.P.

*

Uprawnienie osoby bliskiej zmarłego do decydowania o przeznaczeniu wolnego miejsca w grobie rodzinnym ziemnym nie wygasa wskutek zaniedbania przez nią zgłoszenia zastrzeżenia i uiszczenia opłat, o których mowa w art. 7 ust. 2 ustawy z dnia 31 stycznia 1959 r. o cmentarzach i chowaniu zmarłych (jedn. tekst: Dz.U. z 1972 r. Nr 47, poz. 298 ze zm.), także wówczas, gdy inna osoba uzyskała zgodę zarządcy cmentarza na pochowaniu w wolnym miejscu innego zmarłego.

(wyrok z dnia 7 listopada 2002 r., II CKN 980/00, T. Bielska-Sobkowicz, G. Bieniek, M. Grzelka, OSP 2003, nr 10, poz. 125; BSN 2003, nr 6, s. 9)

Glosa

Stanisława Rudnickiego, OSP 2003, nr 10, poz. 125

Autor skrytykował stanowisko Sądu Najwyższego. Za błędny uznał wniosek, że pomimo wygaśnięcia prawa do grobu dalsze rozporządzanie grobem (w postaci żądania usunięcia pochowanych w nim zwłok) stanowi emanację prawa osobistego – kultu pamięci pierwotnie pochowanego zmarłego.

Podstawą tzw. prawa do grobu jest umowa o pochowanie zawarta z zarządem cmentarza. Z umowy tej wynika dla zainteresowanego szereg cywilnoprawnych uprawnień, wśród których można wymienić decydowanie o tym, kto może być pochowany na wolnych miejscach w grobie. Istnieje prawo do grobu ziemnego i prawo do grobu murowanego, które różnią się treścią. Uprawnienia wynikające z umowy o pochowanie w grobie ziemnym wygasają z upływem 20 lat od momentu pochowania. Osoba dysponująca prawem do grobu ziemnego może zawrzeć umowę z zarządem cmentarza o wybudowanie w miejsce grobu ziemnego grobu murowanego, powodując tym samym wygaśnięcie dotychczasowego prawa do grobu ziemnego i powstanie prawa do grobu murowanego.

Autor przypomniał, że ustawa o cmentarzach i chowaniu zmarłych z 1959 r. przyznaje każdemu prawo zgłaszania zastrzeżenia przeciwko ponownemu użyciu grobu przez okres 20 lat w zamian za opłatę przewidzianą za pochowanie zwłok. Zastrzeżenie to nie przesądza o prawie do grobu, ale uniemożliwia zarządowi cmentarza rozporządzanie grobem i wykonywanie kultu pamięci osoby pochowanej w tym grobie w ciągu 20 lat. Skutkiem upływu terminu, braku zastrzeżenia bądź uiszczenia opłaty jest wygaśnięcie prawa do grobu ziemnego i to również wtedy, gdy uiszczono opłatę za pochowanie w grobie murowanym.

Wraz z wygaśnięciem prawa do grobu wygasają uprawnienia z nim związane, z wyjątkiem prawa do kultu pamięci zmarłego. Tego prawa osobistego nie można jednak wykonywać w sposób naruszający prawo do grobu przysługujące innej osobie np. przez usunięcie zwłok znajdujących się w grobie.

Ł.P.

prawo cywilne procesowe

Niezłożenie rękojmi przez wierzyciela egzekwującego, który zgłosił wniosek o przejęcie nieruchomości na własność jest w zakresie skutków takim samym uchybieniem, jak niezłożenie rękojmi przez licytanta, na rzecz którego ma nastąpić przybicie. Sąd stwierdzając takie uchybienie, powinien odmówić przybicia (art. 991 § 1 k.p.c.).

(postanowienie z dnia 22 kwietnia 1998 r., I CKN 1084/97, A. Wypiórkiewicz, T. Wiśniewski, H. Pietrkowski, OSNC 1998, nr 2, poz. 215; ; BSN 1998, nr 10, s. 11; R.Pr. 1999, nr 1, s. 84)

Glosa

Marka Lewandowskiego, Przegląd Prawa Egzekucyjnego 2003, nr 4-5, s. 88

Autor w zasadzie podzielił stanowisko Sądu Najwyższego zaprezentowane w tezie glosowanego orzeczenia. Zwrócił uwagę, że na gruncie kodeksu postępowania cywilnego skutki przejęcia nieruchomości na własność na podstawie art. 958, 982 i 984 k.p.c. są analogiczne jak w przypadku nabycia nieruchomości na licytacji. Ponadto wskazał, że wniosek o przejęcie nieruchomości na własność powinien spełniać warunki formalne, dopuszczalności i zasadności. Do tych pierwszych zaliczył ogólne wymagania stawiane pismom procesowym (art. 126 k.p.c.), żądanie przejęcia nieruchomości na własność wraz ze wskazaniem ceny nabycia oraz złożenie rękojmi, chyba że wnioskodawcy przysługuje ustawowe zwolnienie od jej uiszczenia. Za warunek dopuszczalności tego wniosku uznał natomiast zachowanie terminu wskazanego w art. 958, 982 lub 984 k.p.c.

O zasadności wniosku decyduje – zdaniem glosatora – posiadanie przez wnioskodawcę legitymacji procesowej oraz przesłanki rozstrzygające o pierwszeństwie przejęcia w przypadku złożenia kilku wniosków. Niespełnienie warunków dopuszczalności lub zasadności bądź zaistnienie przesłanek z art. 991 k.p.c. skutkuje odmową przybicia.

Autor nie podzielił prezentowanego w doktrynie poglądu, że w tej sytuacji wnioski o przejęcie nieruchomości na własność powinny ulec odrzuceniu lub oddaleniu. W jego ocenie, termin „postanowienie o przybiciu”, którym ustawodawca posłużył się w art. 997 k.p.c. – określającym sposób zaskarżenia orzeczeń sądu co do przybicia – obejmuje zarówno postanowienie o przybiciu, jak i orzeczenie negatywne w tym przedmiocie. Przyjęcie natomiast poglądu, że niezłożenie rękojmi stanowi brak formalny wniosku o przejęcie nieruchomości powoduje, iż nie może on otrzymać prawidłowego biegu. W tym przypadku należy, zdaniem glosatora, wezwać wnioskodawcę do uiszczenia rękojmi w terminie tygodniowym pod rygorem zwrócenia wniosku (art. 130 § 1 w związku z art. 13 § 2 k.p.c.). Po bezskutecznym upływie tego terminu wniosek ulega zwrotowi zarządzeniem, na które nie przysługuje zażalenie.

Autor glosy poruszył także problem dopuszczalności kasacji w komentowanej sprawie. Podkreślił, że w nauce prawa procesowego zgodnie przyjmuje się, iż według art. 775¹ § 2 k.p.c. kasacja przysługuje od postanowień sądu odwoławczego wydanych po rozpoznaniu zażalenia na postanowienie w przedmiocie przybicia własności nieruchomości nabytej w drodze licytacji. W konsekwencji, zgodnie z wykładnią gramatyczną powołanego przepisu, poza zakresem zaskarżenia kasacją pozostają postanowienia tego sądu w przedmiocie przybicia wydane na podstawie art. 944, 958, 984, 989 k.p.c.

D.O.

*

Rozstrzygając w sprawie o otwarciu postępowania układowego, sąd nie może pomijać oceny, czy inicjatywa dłużnika jest usprawiedliwiona gospodarczo i odpowiada interesom wierzycieli w stopniu wyższym niż doprowadzenie do upadłości.

(postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26 czerwca 2000 r., IV CKN 42/00, T. Domińczyk, B. Myszka, T. Żyżnowski, OSNC 2001, nr 1, poz. 8; BSN 2000, nr 10, s. 11; MoP 2000, nr 11, s. 711; R.Pr. 2001, nr 1, s.120; PUG 2001, nr 1, s. 29)

Glosa

Jakuba Rusińskiego, Przegląd Prawa Egzekucyjnego 2003, nr 4-5, s. 96

Autor nie podzielił poglądu zawartego w tezie glosowanego orzeczenia.

Zapadło ono na tle następującego stanu faktycznego: dłużnik złożył wniosek o otwarcie postępowania układowego, wskazując na wystąpienie wyjątkowych i niezależnych okoliczności w postaci wzrostu konkurencji i radykalnego podwyższenia kursu marki niemieckiej. Sąd rejonowy oddalił wniosek, a sąd drugiej instancji oddalił zażalenie dłużnika, wskazując, że powołanie przez niego okoliczności należą do typowych w warunkach gospodarki rynkowej i dotyczą wszystkich przedsiębiorców. Sąd Najwyższy uznał kasację dłużnika za uzasadnioną. W motywach glosowanego orzeczenia podkreślił, że w myśl przepisu art. 1 Pr.ukł. dopuszczalne jest rozważenie warunków do otwarcia postępowania układowego pod kątem celowości otwarcia postępowania upadłościowego w przypadku łącznego rozpoznania podania dłużnika o otwarcie postępowania układowego i wniosku wierzyciela o ogłoszenia upadłości.

Zdaniem glosatora, przepisy Prawa układowego w sposób wyczerpujący określają przesłanki zasadności wniosku o otwarcie postępowania układowego. Jego merytoryczna ocena polega na badaniu, czy dłużnik ma zdolność układową, czy zachodzą podstawy do otwarcia postępowania układowego (art. 1 Pr.ukł.), czy nie zachodzą okoliczności ograniczające dłużnika w prawie do zawarcia układu (art. 2 Pr.ukł.), czy propozycje układowe są zgodne z art. 20 Pr.ukł. i czy podanie dotyczy roszczeń, które mogą być objęte układem (art. 4 Pr. ukł.). Wydaje się zatem – zdaniem autora glosy – zbędne dodatkowe badanie, czy inicjatywa dłużnika jest bardziej uzasadniona niż upadłość.

Ponadto glosator zauważył, że dłużnicy wykorzystują postępowanie układowe w celu utrzymania kontroli nad majątkiem, a także uchylenia się od odpowiedzialności przewidzianej w art. 17² Pr.upadł. W rezultacie powoduje to późniejsze ogłoszenie upadłości i zmniejsza szanse wierzycieli na odzyskanie należności.

W konkluzji autor nie zaaprobował stanowiska Sądu Najwyższego, uznając, że *de lege lata* ocena inicjatywy dłużnika w aspekcie korzyści wierzycieli nie znajduje oparcia w przepisach.

Krytyczną głosę do komentowanego postanowienia napisał wcześniej P. Bielski (Prawo Spółek 2002, nr 2, s. 55; *vide* omówienie w „Izbie Cywilnej” 2002, nr 3, s. 23).

D.O.

Glosa**Tomasza Niemca**, Prawo Spółek 2003, nr 10, s. 55

Autor zgodził się ze stanowiskiem Sądu Najwyższego, wskazując, że zażalenie przysługuje na postanowienia sądu pierwszej instancji w przypadkach ściśle określonych odpowiednimi przepisami. Istotne znaczenie ma w tym wypadku, zdaniem autora, sformułowanie zawarte w art. 518 k.p.c., że „na inne postanowienia zażalenie przysługuje w wypadkach wskazanych w ustawie”, przez którą należy rozumieć, zdaniem glosatora, cały kodeks postępowania cywilnego, w tym art. 394 § 1 k.p.c.

W uchwale z dnia 22 stycznia 1998 r., III CZP 69/97 (OSNC 1998, nr 7-8, poz. 111) Sąd Najwyższy zwrócił uwagę, że w ostatnich latach w orzecznictwie pojawiła się tendencja do rozszerzającej wykładni art. 394 § 1 k.p.c. Analizując treść tego przepisu, autor doszedł do wniosku, że zaskarżone postanowienie nie jest żadnym z wymienionych w tym przepisie, w szczególności nie jest postanowieniem kończącym postępowanie w sprawie. Ponadto zauważył, że z wniosek o wpis do rejestru nie złożony na urzędowym formularzu albo złożony na formularzu nieprawidłowo wypełnionym, jak też wniosek złożony bez jednoczesnego uiszczenia opłaty, jest wnioskiem wniesionym z brakami, co w świetle art. 19 ust. 3 ustawy o KRejS uzasadnia jego zwrócenie bez wzywania do uzupełnienia braków. Taki wniosek wniesiony powtórnie w terminie siedmiu dni, jeżeli nie jest dotknięty brakami, wywołuje skutek od daty pierwotnego wniosku. W rozpoznawanej sprawie zatem, na tym etapie postępowania, nie było podstaw do wniesienia skargi, którą Sąd Rejonowy trafnie odrzucił.

M.D.

Prawo wyboru komornika, określone w art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji (Dz.U. Nr 133, poz. 882 ze zm.), nie ma zastosowania do egzekucji z nieruchomości.

(uchwała z dnia 20 maja 2003 r., III CZP 24/03, B. Czech, J. Górowski, H. Wrzeszcz, OSP 2003, nr 10, poz. 121; BSN 2003, nr 5, s. 5; IC 2003, nr 6, s. 4; Wok. 2003, nr 7-8, s. 4)

Glosa

Zdzisława Świebody, OSP 2003, nr 10, poz. 121

Autor podkreślił, że właściwość miejscową komornika określa się na podstawie trzech kryteriów: miejsca położenia rzeczy, do której egzekucja jest kierowana (np. egzekucja z ruchomości lub z nieruchomości), sądu ogólnej właściwości dłużnika (np. egzekucja z wynagrodzenia za pracę, z rachunków bankowych, z innych wierzytelności i praw majątkowych) albo miejsca wykonania czynności (np. egzekucja z praw majątkowych).

Możliwość wyboru komornika w sprawach dotyczących egzekucji z nieruchomości jest sporna. Zdaniem części autorów, wykluczona jest taka możliwość, z kolei zdaniem innych, prawo wyboru komornika jest jedynie ograniczone terytorialnie do granic właściwości sądu apelacyjnego.

Autor opowiedział się za stanowiskiem Sądu Najwyższego. O tym, że egzekucja z nieruchomości rządzi się własnymi regułami świadczy wyłączna właściwość sądu w sprawach dotyczących nieruchomości (art. 38 k.p.c.), a także fakt uczestnictwa sądu w trakcie licytacji nieruchomości. W związku z tym sprzeczne z wykładnią systemową byłoby uznanie istnienia wyłącznej właściwości w postępowaniu rozpoznawczym, a stosowanie innych reguł w postępowaniu egzekucyjnym.

Zdaniem autora, uchwała znajduje także zastosowanie w stosunku do tych egzekucji, co do których przepisy o egzekucji z nieruchomości stosuje się odpowiednio (tj. do egzekucji z ułamkowej części nieruchomości, z użytkowania wieczystego, egzekucji ze statków morskich wpisanych do rejestru okręgowego, do egzekucji z własnościowego prawa do lokalu, z prawa odrębnej własności lokalu i ekspektatywy tego prawa, do egzekucji z prawa do domu jednorodzinnego, a także do egzekucji wydania nieruchomości i opróżnienia lokalu).

Głosowaną uchwałę uwzględnił Z. Strus w „Przeglądzie orzecznictwa” (Palestra 2003, nr 7-8, s. 229).

Ł.P.

ROZBIEŻNOŚCI W ORZECZNICTWIE

Pisma sądowe dla spółek z ograniczoną odpowiedzialnością wpisanych do rejestru handlowego przed dniem 23 kwietnia 1996 r., które po tej dacie nie miały obowiązku zgłoszenia do rejestru zmiany adresu, mogą być pozostawione w aktach sprawy ze skutkiem doręczenia na podstawie art. 139 § 3 k.p.c. dopiero po upływie terminu określonego w art. 13 ustawy z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej - Prawo upadłościowe i prawo o postępowaniu układowym, kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 43, poz. 189) i po uprzednim pouczeniu stosownie do art. 139 § 4 k.p.c.

(uchwała z dnia 3 marca 1997 r., III CZP 5/97, A. Wypiórkiewicz, H. Ciepła, Z. Strus, OSNC 1997, nr 6-7, poz. 72)

1. W stosunku do spółki z ograniczoną odpowiedzialnością wpisanej do rejestru przed wejściem w życie art. 13 ustawy z 1.3.1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej - Prawo upadłościowe i prawo o postępowaniu układowym, Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U. Nr 43, poz. 189) zastosowanie art. 139 § 3 k.p.c. nie jest uzależnione od dokonania pouczenia, o którym mowa w art. 139 § 4 k.p.c.

2. Jeżeli wskazana w pkt. 1 spółka nie dopełniła obowiązku określonego w art. 13 powołanej ustawy, stosuje się art. 139 § 3 k.p.c.

(uchwała z dnia 17 stycznia 2003 r., III CZP 81/02, T. Domińczyk, J. Frąckowiak, T. Żyznowski, MoP 2003, nr 14, s. 652, BSN 2003, nr 1, s. 6)

W uchwale z dnia 3 marca 1997 r., III CZP 5/97, Sąd Najwyższy wyraził pogląd, że pisma sądowe dla spółek z ograniczoną odpowiedzialnością wpisanych do rejestru handlowego przed dniem 23 kwietnia 1996 r., które po tej dacie nie miały obowiązku zgłoszenia do rejestru zmiany adresu, mogą być pozostawione w aktach sprawy ze skutkiem doręczenia na podstawie art. 139 § 3 k.p.c. dopiero po upływie terminu

określonego w art. 13 ustawy z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej - Prawo upadłościowe i prawo o postępowaniu układowym, kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 43, poz. 189) i po uprzednim pouczeniu stosownie do art. 139 § 4 k.p.c.

W motywach Sąd Najwyższy zwrócił uwagę, że wprowadzenie przez kodeks postępowania cywilnego obowiązku uzupełnienia w rejestrze danych przez podanie aktualnego adresu ma niewątpliwy związek z sankcją wynikającą z treści art. 139 § 3 k.p.c., która polega na pozostawieniu w aktach sprawy ze skutkiem doręczenia przesyłanych przez sąd pism, nie doręczonych z uwagi na nieujawnienie przez adresata w rejestrze zmiany adresu. Jakkolwiek ustawa z dnia 22 grudnia 1995 r. o zmianie rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej - kodeks handlowy i niektórych innych przepisów (Dz.U. z 1996 r. Nr 6, poz. 43), wprowadzająca obowiązek przekazywania do rejestru handlowego informacji także co do adresu przedsiębiorstwa, nie zawierała przepisu nakładającego na dotychczas zarejestrowane spółki obowiązku uzupełnienia danych rejestrowych przez wskazanie adresu, to wymieniony art. 13 ustawy z dnia 1 marca 1996 r. stanowi podstawę prawną obowiązku uaktualnienia w rejestrze sądowym adresu dla tych podmiotów gospodarczych, których nie zobowiązały do tego odrębne przepisy. Z tego względu, jak zauważył Sąd Najwyższy, przed upływem terminu określonego w art. 13 sankcją z art. 139 § 3 k.p.c. nie mogą być objęte osoby prawne i organizacje podlegające wpisowi do rejestru sądowego, które w czasie doręczenia im takich pism nie miały obowiązku uaktualnienia w rejestrze adresu przedsiębiorstwa. Jednak skuteczność doręczenia pism w trybie art. 139 § 3 k.p.c. zawsze zależy – poza nieujawnieniem przez stronę zmiany adresu – także od uzyskania przez nią pouczenia sądu rejestrowego przy ogłoszeniu lub doręczeniu postanowienia o pierwszym wpisie stosownie do treści art. 139 § 4 k.p.c.

W glosie do tej uchwały J.P. Naworski zgodził się z zasadniczą tezą Sądu Najwyższego o nieretroakcji przepisu art. 139 § 3 k.p.c., jednocześnie wskazując, że w uzasadnieniu zabrakło wskazania w jaki sposób sąd rejestrowy miałby wykonać obowiązek pouczenia wynikający z art. 139 § 4 k.p.c. Zdaniem glosatora, przepis ten wszedł w życie w dniu 1 lipca 1996 r. i miał zastosowanie wyłącznie do spółek zarejestrowanych po tej dacie.

W uchwale z dnia 17 stycznia 2003 r., III CZP 81/02, Sąd Najwyższy nie podzielił wcześniejszego zapatrywania i orzekł, że w stosunku do spółki z ograniczoną odpowiedzialnością wpisanej do rejestru przed wejściem w życie art. 13 ustawy z 1.3.1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej - Prawo upadłościowe i prawo o postępowaniu układowym, Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U. Nr 43, poz. 189) zastosowanie art. 139 § 3 k.p.c. nie jest uzależnione od dokonania pouczenia, o którym mowa w art. 139 § 4 k.p.c. Ponadto Sąd Najwyższy stwierdził, że jeżeli wskazana w pkt. 1 spółka nie dopełniła obowiązku określonego w art. 13 powołanej ustawy, stosuje się art. 139 § 3 k.p.c.

Sąd Najwyższy podkreślił, że brzmienie art. 13 ustawy z 1996 r. o zmianie k.p.c. pozwala dzielić podlegające rejestracji spółki z ograniczoną odpowiedzialnością na te sprzed daty wejścia w życie powołanego przepisu i później, nie wchodzi zatem w rachubę stosowanie wobec tych pierwszych pouczenia przewidzianego w art. 139 § 4, zastrzeżonego wyłącznie dla spółek nowo rejestrowanych. Artykuł 139 § 3 i 4 k.p.c. dotyczy różnych stanów faktycznych i tylko takie ich rozumienie pozwala uniknąć niepożądanych dla praktyki następstw, nie sposób bowiem, w ocenie Sądu Najwyższego, nie zauważyć, że beczynność zarejestrowanej spółki w zakresie dbałości o aktualizację podlegających ujawnienia w rejestrze danych, w tym zwłaszcza adresu, praktycznie oznaczałoby odsunięcie możliwości udzielenia pouczenia – nie bez ujemnych następstw dla sprawności obrotu.

M.D.

ORZECZNICTWO

EUROPEJSKIEGO TRYBUNAŁU SPRAWIEDLIWOŚCI

Zasada, że państwo członkowskie jest zobowiązane wyrównać szkodę wyrządzoną jednostce przez naruszenie prawa wspólnotowego, za które jest odpowiedzialne, ma również zastosowanie w sytuacji, w której wskazane naruszenia wynikają z orzeczenia sądu orzekającego w ostatniej instancji (gdy naruszona norma prawa wspólnotowego nadaje jednostce prawo), naruszenie jest wystarczająco poważne oraz zachodzi bezpośredni związek przyczynowy pomiędzy naruszeniem a stratą lub szkodą poniesioną przez poszkodowaną stronę. Aby określić, czy naruszenie jest wystarczająco poważne oraz kiedy przedmiotowe naruszenie wynika z takiego orzeczenia, właściwy sąd krajowy, biorąc pod uwagę szczególną naturę funkcji sądowniczej, musi zdecydować, czy to naruszenie jest oczywiste. Do porządku prawnego państwa członkowskiego należy wyznaczenie sądu właściwego do rozpoznawania sporów związanych z tym odszkodowaniem.

(wyrok Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości z dnia 30 września 2003 r. w sprawie Gerharda Köblera przeciwko Austrii, C-224/01, G. C. Rodríguez Iglesias, J.-P. Puissochet, M. Wathelet, R. Schintgen, C. W. A. Timmermans, C. Gulmann, D. A. O. Edward, A. La Pergola, P. Jann, V. Skouris, F. Macken, N. Colneric, S. von Bahr, J. N. Cunha Rodrigues, A. Rosas)

W precedensowym orzeczeniu, podjętym w pełnym składzie piętnastu sędziów, Europejski Trybunał Sprawiedliwości rozstrzygnął o odpowiedzialności państwa za szkodę wyrządzoną orzeczeniem sądu krajowego wydanym z naruszeniem prawa wspólnotowego. Udzielił w nim odpowiedzi na pytanie skierowane przez sąd austriacki, czy orzecznictwo Trybunału dotyczące odpowiedzialności odszkodowawczej państwa za szkodę wywołaną naruszeniem prawa wspólnotowego znajduje również zastosowanie, gdy źródłem szkody jest orzeczenie Naczelnego Sądu Administracyjnego.

Na wstępie obszernego uzasadnienia Trybunał wskazał, że w swoim orzecznictwie zajmował już stanowisko, iż państwo, zgodnie z istotą Traktatu o ustanowieniu Wspólnoty Europejskiej, ponosi odpowiedzialność za szkodę, która została wyrządzona jednostce wskutek naruszenia prawa wspólnotowego, niezależnie od tego, jaki organ państwa dokonał tego naruszenia. Podniósł, że w prawie międzynarodowym państwo, które ponosi odpowiedzialność za naruszenie międzynarodowego zobowiązania, jest postrzegane jako jeden podmiot, bez względu na to, czy naruszenie powodujące szkodę odnosi się do władzy ustawodawczej, wykonawczej, czy sądowniczej. Ta zasada musi stosować się *a fortiori* w porządku prawnym Wspólnoty, ponieważ wszystkie organy państwa, włączając w to władzę ustawodawczą są zobowiązane w wykonywaniu swoich zadań postępować zgodnie z zasadami prawa wspólnotowego, które bezpośrednio normuje sytuację jednostki. Decydująca rola, którą odgrywa władza sądownicza w ochronie praw jednostki przysługujących na podstawie prawa wspólnotowego, byłaby bowiem osłabiona, gdyby jednostka nie mogła pod pewnymi warunkami dochodzić wynagrodzenia szkód, które powstały przez naruszenie prawa wspólnotowego wywołanego orzeczeniem sądu krajowego ostatniej instancji. To sąd ostatniej instancji jest tym sądem, którego orzeczenie nie może być już poddane kontroli i poprawione, dlatego jednostka powinna mieć możliwość uczynienia państwa odpowiedzialnym, aby uzyskać prawną ochronę swoich praw.

W odpowiedzi na zastrzeżenia niektórych rządów Europejski Trybunał Sprawiedliwości stwierdził, że jego orzeczenie nie podważa zasady powagi rzeczy osądzonej. Odpowiedzialność państwa za orzeczenia sądu orzekającego w ostatniej instancji nie oznacza sama w sobie podważania reguły *res iudicata*. Postępowanie w celu dochodzenia odpowiedzialności państwa nie jest tożsame i niekoniecznie wiąże te same strony, co postępowanie skutkujące orzeczeniem, które ma status powagi rzeczy osądzonej. Zasada odpowiedzialności państwa ma tylko zapewnić stosowne odszkodowanie, a nie rewizję orzeczenia sądu, które spowodowało szkodę. Również obawy dotyczące niezależności władzy sądowniczej i autorytetu sądownictwa nie mają uzasadnienia. Rozważana zasada odpowiedzialności nie odnosi się bowiem do osobistej odpowiedzialności sędziego, lecz do odpowiedzialności państwa. Istnienie zaś prawa do skargi, która pozwala dochodzić pod pewnymi warunkami odszkodowania za skutki wadliwego orzeczenia może być również postrzegane jako

podnoszące jakość systemu prawnego i w dłuższym okresie autorytet władzy sądowniczej.

Odnosząc się do kwestii sądu właściwego do orzekania w sprawach o odszkodowanie, Europejski Trybunał Sprawiedliwości stanął na stanowisku, zgodnym z dotychczasowym swoim orzecznictwem, że to państwo winno zapewnić możliwość dochodzenia odszkodowania w ramach własnego porządku prawnego i ustalić szczegółowy tryb postępowania gwarantujący w pełni prawa wynikające dla jednostki z prawa wspólnotowego.

Przesłanki odpowiedzialności Europejski Trybunał Sprawiedliwości wskazał takie same, jak dotychczas wskazywał w swoim orzecznictwie dla określenia warunków odpowiedzialności państwa za szkodę, za którą jest odpowiedzialne. Naruszenie prawa musi dotyczyć normy przyznającej jednostce prawa, ma być wystarczająco poważne i między nim a szkodą musi istnieć związek przyczynowy. Trybunał wskazał przy tym, że szczególne znaczenie ma w tym wypadku druga przesłanka, ze względu na specyficzną naturę władzy sądowniczej i uprawnione wymaganie pewności prawa. Zgodnie z tym kryterium, odpowiedzialność państwa za naruszenie prawa wspólnotowego przez orzeczenie sądu krajowego, orzekającego w ostatniej instancji, może być ustalona jedynie w wyjątkowym wypadku, gdy sąd oczywiście naruszył obowiązujące prawo.

Z uzasadnienia Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości ustalającego odpowiedzialność państwa za naruszenie prawa wspólnotowego przez orzeczenie sądu krajowego i określającego jej przesłanki wynika, że od konkretnych okoliczności sprawy zależeć będzie stwierdzenie tej odpowiedzialności. Ze względu na surowe przesłanki, pociągnięcie państwa do odpowiedzialności nie będzie w praktyce rzeczą łatwą, a znaczenie przesłanek będzie musiało zostać sprecyzowane w orzecznictwie.

M.D.

ORZECZENIA NIE PUBLIKOWANE

prawo cywilne materialne

art. 60 k.c.

Znaczenie przyjęcia faktury polega na oświadczeniu przez dłużnika gotowości podjęcia czynności mających na celu sprawdzenie zasadności świadczenia oraz wykonania czynności księgowo-finansowych przygotowujących spełnienie świadczenia. Samo podjęcie tych czynności w trybie wewnętrznego urzędowania właściwych służb dłużnika, z których nie wynika zamiar wywołania przez nie skutku prawnego w postaci akceptacji należności, nie może być zakwalifikowane jako oświadczenie wyrażające taką wolę wobec wierzyciela.

(wyrok z dnia 20 lutego 2003 r., I CKN 7/01, J. Frąckowiak, I. Koper, K. Zawada)

*

art. 150 k.c., art. 415 k.c.

Nie można zarzucić bezprawności działania właścicielowi gruntu, który w następstwie obciążenia korzeni drzew przenikających z gruntu sąsiedniego, spowodował niekorzystne następstwa w stanie tych drzew.

(wyrok z dnia 6 lutego 2003 r., IV CKN 1731/00, T. Domińczyk, A. Górski, J. Koper)

*

art. 355 k.c.

Wykładnia pojęcia „rażące niedbalstwo” powinna uwzględniać kwalifikowaną postać braku staranności w przewidywaniu skutków działania; chodzi tu o takie zachowanie, które graniczy z umyślnością.

(wyrok z dnia 19 lutego 2003 r., V CKN 1680/00, T. Bielska-Sobkowicz, M. Sychowicz, T. Żyznowski)

*

art. 361 k.c.

Usunięcie pasażera z autokaru w stanie głębokiego upojenia alkoholowego, zakłócającego podstawowe funkcje organizmu, w miejscu niebezpiecznym (przy ruchliwej autostradzie), bez udzielenia mu pomocy i zabezpieczenia go od potrącenia przez nadjeżdżające pojazdy, wiąże się tak dalece z niebezpieczeństwem utraty życia, że jego śmierć w wyniku wypadku jest normalnym następstwem także działania sprawców pierwszego zdarzenia (art. 361 § 1 k.c.).

(wyrok z dnia 11 lutego 2003 r., V CKN 1640/00, G. Bieniek, J. Górowski, E. Skowrońska-Bocian)

*

art. 442 k.c.

W razie zakażenia wirusem żółtaczką zakaźną, które przez pewien okres przebiegało bezobjawowo, dniem dowiedzenia się o szkodzie w rozumieniu art. 442 § 1 zdanie pierwsze k.c. jest dopiero ten dzień, w którym poszkodowany z kompetentnych źródeł dowiedział się o istnieniu choroby wywołanej zakażeniem i zdał sobie sprawę z faktu powstania szkody w postaci stwierdzonej choroby.

(wyrok z dnia 19 lutego 2003 r., V CKN 207/01, I. Gromska-Szuster, Z. Strus, L. Walentynowicz)

*

art. 443 k.c.

W razie zbiegu roszczenia *ex contractu* z roszczeniem *ex delicto*, wybór przez poszkodowanego dochodzonego roszczenia może nastąpić także przez samo wskazanie faktów uzasadniających żądanie pozwu, w razie zaś wątpliwości co do dokonanego przez poszkodowanego wyboru sąd powinien przyjąć taką podstawę prawną, która jest bardziej korzystna dla poszkodowanego.

(wyrok z dnia 14 lutego 2003 r., IV CKN 1768/00, M. Bączyk, M. Wysocka, K. Zawada)

*

art. 453 k.c.

Do świadczenia w miejsce wykonania (art. 453 k.c.) mają zastosowanie ogólne przesłanki ważności czynności prawnych.

(wyrok z dnia 20 marca 2003 r., III CKN 804/00, M. Bączyk, A. Górski, K. Zawada)

*

art. 509 k.c., art. 89 k.c.

Właściwości umowy przelewu wierzytelności nie sprzeciwiają się zastrzeżeniu w tej umowie warunku.

(wyrok z dnia 28 lutego 2003 r., V CKN 1712/00, Z. Kwaśniewski, E. Skowrońska-Bocian, M. Wysocka)

*

art. 535 k.c.

Pojęciu „wydania rzeczy” w rozumieniu art. 535 k.c. odpowiada stan opisany w art. 348 k.c., który z fizycznym wydaniem rzeczy zrównuje wydanie dokumentów, umożliwiające rozporządzanie rzeczą.

(wyrok z dnia 28 lutego 2003 r., V CKN 1701/00, Z. Kwaśniewski, E. Skowrońska-Bocian, M. Wysocka)

*

art. 860 k.c., art. 5 ustawy o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji

Wspólnicy spółki cywilnej mogą przybrać dowolną nazwę, która jest synonimem prowadzonego przez nich przedsiębiorstwa. Nie jest wyłączona możliwość posłużenia się przez nich nazwą fantazyjną. Nazwa taka podlega ochronie przewidzianej w art. 5 ustawy z dnia 16 kwietnia 1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji (Dz.U. Nr 47, poz. 211 ze zm.).

(wyrok z dnia 11 marca 2003 r., V CKN 1872/00, M. Kocon, E. Skowrońska-Bocian, M. Sychowicz)

*

art. 898 k.c.

Zdrada małżeńska, której dopuścił się obdarowany w stosunku do córki darczyńców, nie usprawiedliwiająca jej oceny jako rażącej niewdzięczności względem darczyńców, nie uzasadnia odwołania darowizny (art. 898 § 1 k.c.).

(wyrok z dnia 11 marca 2003 r., V CKN 1829/00, M. Kocon, E. Skowrońska-Bocian, M. Sychowicz)

*

art. 922 k.c.

Oferta darowizny nieruchomości (udziału w nieruchomości) ma charakter prawa majątkowego, wobec czego oferta taka skierowana do osoby, która przed złożeniem oświadczenia co do jej przyjęcia zmarła, wchodzi do spadku po tej osobie (art. 922 § 1 k.c.), chyba, że oferta jest „ściśle związana” z osobą, do której została skierowana; wówczas oferta taka wygasa wraz ze śmiercią tej osoby i nie należy do spadku po niej (art. 922 § 2 k.c.), czego konsekwencją jest, że nie może być przyjęta przez spadkobierców tej osoby.

(wyrok z dnia 19 lutego 2003 r., V CKN 1614/00, T. Bielska-Sobkowicz, M. Sychowicz, T. Żyznowski)

*

art. 1034 k.c.

Niedokonanie z urzędu przez sąd orzekający dział spadku, waloryzacji długu spadkowego zgłoszonego do rozliczenia przez jednego ze współspadkobierców, nie narusza art. 1034 k.c.

(wyrok z dnia 11 lutego 2003 r., V CKN 1653/00, G. Bieniek, J. Górowski, E. Skowrońska-Bocian)

*

art. 9 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych

Skorzystanie z domniemania równości udziałów twórców w dziele wspólnym (art. 9 ust. 2 zdanie drugie ustawy z 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych, jedn. tekst: Dz.U. z 2000 r. Nr 80, poz. 904 ze zm.) jest uzasadnione, gdy upływ czasu pomiędzy powstaniem dzieła a określaniem wielkości udziałów uniemożliwia ustalenie wkładu twórczego poszczególnych osób.

(wyrok z dnia 11 marca 2003 r., V CK 250/02, M. Kocon, E. Skowrońska-Bocian, M. Sychowicz)

*

art. 127 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych

Przepis art. 127 ust. 2 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim nie pozbawia organizacji zbiorowego zarządzania uprawnień przewidzianych w art. 105 ust. 1 tej ustawy w odniesieniu do naruszeń praw autorskich sprzed wejścia w życie ustawy.

(wyrok z dnia 19 marca 2003 r., I CKN 109/01, S. Dąbrowski, M. Grzelka, Z. Strus)

*

art. 22 Prawa upadłościowego

Nie wchodzi w skład masy upadłości mienie przeznaczone dla pracowników upadłego i ich rodzin, które jest gospodarczo i rachunkowo wyodrębnione, jeżeli zostanie oznaczone postanowieniem sędziego-komisarza w toku postępowania upadłościowego (art. 22 § 1 Prawa upadłościowego).

(wyrok z dnia 28 lutego 2003 r., V CKN 1694/00, Z. Kwaśniewski, E. Skowrońska-Bocian, M. Wysocka)

*

gospodarka gruntami

Pod rządem przepisów ustawy z dnia 29 kwietnia 1985 r. o gospodarce gruntami i wywłaszczaniu nieruchomości oraz rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 16 lipca 1991 r. w sprawie wykonania... (Dz.U. Nr 72, poz. 311), ustalenie postanowień umowy o oddanie w użytkowanie wieczyste gruntu i wyodrębnienie lokalu w trybie bezprzetargowym nastąpiło w trybie rokowań, zamykanych protokołem uzgodnień. Brak uzgodnienia terminu uiszczenia

opłaty i rozłożenia jej na raty, wyłączał uznanie, że kandydat na nabywcę nabył roszczenie o zwrocie umowy.

(wyrok z dnia 10 stycznia 2003 r., V CKN 1604/00, Z. Kwaśniewski, Z. Strus, M. Sychowicz)

Z zasady pierwszeństwa w nabyciu nieruchomości przewidzianego w art. 23 ust. 4 ustawy z dnia 29 kwietnia 1985 r. o gospodarce gruntami i wywłaszczaniu nieruchomości (Dz.U z 1991 r. Nr 30, poz. 127 ze zm.) oraz art. 34 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz.U. Nr 115, poz. 741 ze zm.) nie wynika dla uprawnionego roszczenie o zawarcie umowy sprzedaży.

(wyrok z dnia 12 marca 2003 r., III CKN 857/00, B. Czech, J. Górski, B. Myszka)

prawo cywilne procesowe

art. 189 k.p.c.

Pojęcie interesu prawnego w ustaleniu w procesie istnienia lub nieistnienia prawa lub stosunku prawnego powinno być wykładane z uwzględnieniem szeroko rozumianego dostępu do sądu w celu zapewnienia ochrony prawnej w takiej postaci, opartej jednak na istnieniu rzeczywistej potrzeby jej udzielenia.

(wyrok z dnia 20 lutego 2003 r., I CKN 58/01, J. Frąckowiak, I. Koper, K. Zawada)

*

art. 368 k.p.c.

Przy ocenie dopuszczalności apelacji sąd nie jest uprawniony do badania trafności podniesionych w niej zarzutów. Apelacja spełnia wymóg zwięzłego

przedstawienia zarzutów (art. 368 § 1 pkt 2 k.p.c.) także w sytuacji, gdy przedstawione w niej zarzuty jawią się jako oczywiście bezzasadne.

(postanowienie z dnia 22 stycznia 2003 r., IV CZ 194/02, B. Czech, S. Dąbrowski, I. Koper)

*

art. 369 k.p.c., art. 370 k.p.c.

Błędne pouczenie strony przez sąd o terminie do wniesienia apelacji nie powoduje przedłużenia tego terminu. Apelacja wniesiona w terminie wskazanym w pouczeniu, ale po upływie terminu określonego w art. 369 § 1 k.p.c., podlega odrzuceniu (art. 370 k.p.c.).

(postanowienie z dnia 11 marca 2003 r., V CZ 16/03, M. Kocon, E. Skowrońska-Bocian, M. Sychowicz)

*

art. 380 k.p.c.

Sąd Najwyższy, w postępowaniu wywołanym wniesieniem zażalenia na postanowienie odrzucające kasację, rozpoznaje, na wniosek zgłoszony w zażaleniu, również postanowienie sądu drugiej instancji o odmowie przyznania zwolnienia od kosztów sądowych, jeżeli przyczyną odrzucenia kasacji było nieuiszczenie wpisu.

(postanowienie z dnia 17 stycznia 2003 r., I CZ 193/02, B. Myszka, T. Wiśniewski, K. Zawada)

*

art. 392 k.p.c.

Od postanowienia sądu drugiej instancji oddalającego zażalenia na postanowienie o przyznaniu notariuszowi, na podstawie art. 6 § 1 ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. - Prawo o notariacie (jedn. tekst: Dz.U. z 2002 r. Nr 42, poz. 369), wynagrodzenia za dokonania czynności notarialnej, kasacja nie przysługuje.

(postanowienie z dnia 6 lutego 2003 r., IV CZ 3/03, T. Domińczyk, A. Górski, L. Koper)

*

art. 392¹ k.p.c.

Sprawa o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym jest sprawą o prawa majątkowe.

(postanowienie z dnia 24 stycznia 2003 r., V CK 8/03, L. Walentynowicz)

*

art. 393³ k.p.c.

Nie jest spełnieniem obowiązku przewidzianego w art. 393³ § 1 pkt 3 k.p.c. samo powtórzenie przez skarżącego sformułowania ustaw, że „zaskarżone orzeczenie oczywiście narusza prawo”.

(postanowienie z dnia 17 stycznia 2003 r., I CZ 189/02, B. Myszka, T. Wiśniewski, K. Zawada)

*

art. 393⁵ k.p.c.

W postępowaniu sprawdzającym (art. 393⁵ k.p.c.) kontrola w zakresie spełnienia warunków formalnych kasacji, dotyczących jej treści (art. 393³ § 1 pkt 1-4 k.p.c.) powinna być przeprowadzona po uprzednim usunięciu –

odnoszącego się do strony formalnej skargi kasacyjnej (art. 393³ § 2 k.p.c.) – braku polegającego na niewskazaniu w kasacji wartości przedmiotu zaskarżenia.

(postanowienie z dnia 23 stycznia 2003 r., II CZ 167/02, M. Bączyk, T. Bielska-Sobkowicz, H. Pietrkowski)

*

art. 393⁵ k.p.c., art. 387 k.p.c.

Jeżeli wniosek o doręczenie odpisu postanowienia co do istoty sprawy wraz z uzasadnieniem złożony został przez pełnomocnika jedynie w imieniu jednego z uczestników postępowania, to inny uczestnik postępowania, w którego imieniu z takim wnioskiem nie występowano, nie jest uprawniony do wniesienia skargi kasacyjnej.

(postanowienie z dnia 20 marca 2003 r., III CZ 19/03, M. Bączyk, A. Górski, K. Zawada)

*

art. 393¹¹ k.p.c.

Sąd Najwyższy rozpoznając kasację związany jest określoną w jej podstawie postacią naruszenia prawa materialnego (art. 393¹¹ § 1 k.p.c.).

(wyrok z dnia 5 lutego 2003 r., II CKN 1238/00, I. Gromska-Szuster, M. Kocon, M. Sychowicz)

*

art. 393¹⁸ k.p.c.

Nie jest postanowieniem kończącym postępowanie w sprawie postanowienie odrzucające zażalenie na postanowienie o odrzuceniu – jako

spóźnionego – wniosku o przywrócenie terminu do złożenia wniosku o doręczenie uzasadnienia wyroku celem wniesienia kasacji.

(postanowienie z dnia 29 stycznia 2003 r., I CZ 195/02, G. Bieniek, M. Wysocka, H. Pietrkowski)

*

art. 399 k.p.c., art. 401¹ k.p.c.

Skarga o wznowienie postępowania zakończonego postanowieniem Sądu Najwyższego o odmowie przyjęcia kasacji do rozpoznania jest niedopuszczalna.

(postanowienie z dnia 20 lutego 2003 r., I CO 3/03, I. Koper, T. Wiśniewski, K. Zawada)

*

art. 618 k.p.c.

Sprawa z wniosku współmałżonka użytkownika wieczystego o udzielenie mu zezwolenia - na podstawie odpowiednio zastosowanego art. 199 k.c. (art. 1 ust. 5 pkt 1 z dnia 4 września 1997 r. o przekształceniu prawa użytkowania wieczystego przysługującego osobom fizycznym w prawo własności, Dz.U. Nr 97, poz. 781) - na przekształcenie prawa współużytkowania wieczystego w prawo współwłasności nie zależy od kategorii spraw wymienionych w art. 618 § 1 k.p.c.

(postanowienie z dnia 15 stycznia 2003 r., IV CKN 1636/00, F. Barczewska, M. Kocon, H. Wrzeszcz)

*

art. 1036 k.p.c.

Wierzyciel dochodzący zaspokojenia wierzytelności podatkowej, będący jednocześnie organem egzekucyjnym, może uczestniczyć w podziale sumy uzyskanej przez egzekucję z nieruchomości, na podstawie tytułu wykonawczego przez siebie wystawionego.

(postanowienie z dnia 22 stycznia 2003 r., IV CKN 1683/00, B. Czech, S. Dąbrowski, I. Koper)

ORZECZENIA, KTÓRE ZOSTANĄ OPUBLIKOWANE W OSNC 2003, NR 12

Osobie fizycznej, która do dnia 5 grudnia 1990 r. uzyskała pozwolenie na budowę i wybudowała budynek na nieruchomości Skarbu Państwa lub gminy, przysługuje roszczenie o oddanie tej nieruchomości w użytkowanie wieczyste na podstawie art. 208 ust. 1 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (jedn. tekst: Dz.U. z 2000 r., Nr 46, poz. 543 ze zm.).

(uchwała składu siedmiu sędziów z dnia 27 marca 2003 r., III CZP 87/02, T. Ereciński, T. Bielska-Sobkowicz, H. Ciepła, S. Dąbrowski, J. Frąckowiak, J. Górowski, T. Wiśniewski, OSNC 2003, nr 12, poz. 157)

*

Przepis art. 18 ust. 2, pkt 9 lit. a ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie terytorialnym (jedn. tekst: Dz.U. 1996 r. Nr 13, poz. 74 ze zm.) miał zastosowanie w razie nieodpłatnego oddania gruntu stanowiącego własność gminy w użytkowanie wieczyste, organizacjom zrzeszającym działkowców, na podstawie przepisu art. 4 ust. 6 ustawy z dnia 29 kwietnia 1985 r. o gospodarce gruntami i wywłaszczaniu nieruchomości – w brzmieniu ustalonym przez art. 3 ustawy z dnia 23 czerwca 1995 r. o zmianie ustawy o pracowniczych ogrodach działkowych (Dz.U. Nr 99, poz. 486).

(uchwała z dnia 13 lutego 2003 r., III CZP 93/02, Z. Strus, J. Frąckowiak, Z. Kwaśniewski, OSNC 2003, nr 12, poz. 158)

*

Dopuszczalne jest wystąpienie przez jednego małżonka w czasie trwania wspólności ustawowej z żądaniem przeniesienia na jego rzecz – na podstawie art. 231 § 1 k.c. – udziału we własności gruntu, stanowiącego majątek odrębny drugiego małżonka, zabudowanego budynkiem mieszkalnym przed zawarciem

małżeństwa w wyniku nakładów obojga małżonków dokonanych w czasie pozostawania w konkubinacie.

(uchwała z dnia 5 marca 2003 r., III CZP 99/02, G. Bieniek, I. Koper, T. Żyznowski, OSNC 2003, nr 12, poz. 159)

*

Prawomocne oddalenie wniosku o stwierdzenie zasiedzenia nieruchomości nie stoi na przeszkodzie – w wypadku zmiany okoliczności (art. 523 zdanie drugie k.p.c.) – wniesieniu ponownego wniosku w tym przedmiocie. W sprawie wszczętej ponownie sąd nie jest związany ustaleniami, wynikającymi z uzasadnienia postanowienia oddalającego wniosek, w takim zakresie, w jakim nie miały one znaczenia dla rozstrzygnięcia.

(uchwała z dnia 12 marca 2003 r., III CZP 97/02, J. Górowski, B. Czech, B. Myszka, OSNC 2003, nr 12, poz. 160)

*

Do kosztów niezbędnych do celowego dochodzenia praw i celowej obrony (art. 98 § 1 k.p.c.) strony reprezentowanej przez adwokata podlega zaliczeniu wydatek poniesiony przez nią w związku z koniecznością uiszczenia opłaty skarbowej od dokumentu stwierdzającego ustanowienie pełnomocnika.

(uchwała z dnia 12 marca 2003 r., III CZP 2/03, J. Górowski, B. Czech, B. Myszka, OSNC 2003, nr 12, poz. 161)

*

Orzeczeniu przez sąd przepadku na rzecz Skarbu Państwa towaru przywiezionego z naruszeniem zakazu wynikającego z rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 19 grudnia 1997 r. w sprawie ustanowienia czasowego zakazu przywozu niektórych pojazdów samochodowych, nadwozi i podwozi do tych pojazdów (Dz.U. Nr 158, poz. 1053 ze zm.) nie stoi na przeszkodzie nieobowiązywanie tego zakazu w chwili orzekania.

(uchwała z dnia 20 marca 2003 r., III CZP 4/03, A. Górski, M. Bączyk, K. Zawada, OSNC 2003, nr 12, poz. 162)

*

Obowiązek członka spółdzielni mieszkaniowej udostępnienia spółdzielni zajmowanego lokalu określają przepisy prawa lub postanowienia statutu, wyznaczające granice korzystania przez spółdzielnię z przysługującego jej prawa własności (art. 140 k.c.).

(wyrok z dnia 20 czerwca 2002 r., I CKN 745/00, H. Wrzeszcz, J. Górowski, Z. Kwaśniewski, OSNC 2003, nr 12, poz. 163)

*

Wniesiony przez adwokata lub radcę prawnego nieopłacony środek odwoławczy od zawartego w wyroku rozwodowym orzeczenia nakazującego eksmisję jednego z małżonków podlega odrzuceniu bez wzywania do uiszczenia opłaty.

(postanowienie z dnia 5 września 2002 r., II CZ 87/02, T. Bielska-Sobkowicz, S. Dąbrowski, B. Myszka, OSNC 2003, nr 12, poz. 164)

*

Nie jest dopuszczalne wydanie wyroku ustalającego częściową nieważność oświadczenia o wykonaniu prawa pierwokupu.

(wyrok z dnia 19 września 2002 r., II CKN 329/01, E. Skowrońska-Bocian, H. Pietrkowski, K. Zawada, OSNC 2003, nr 12, poz. 165)

*

W razie wydania przez sąd drugiej instancji wyroku zamiast postanowienia o odrzuceniu apelacji, wniesiony przez stronę środek

odwoławczy w postaci kasacji – zamiast zażalenia – nie podlega odrzuceniu z powodu przekroczenia terminu przewidzianego w art. 394 § 2 k.p.c.

(wyrok z dnia 19 września 2002 r., II CKN 1090/00, E. Skowrońska-Bocian, H. Pietrzkowski, K. Zawada, OSNC 2003, nr 12, poz. 166)

*

1. Przepisy art. 1 § 1 ustawy z dnia 6 maja 1945 r. o majątkach opuszczonych i porzuconych (Dz.U. Nr 17, poz. 97 ze zm.) oraz art. 1 ust. 1 dekretu z dnia 8 marca 1946 r. o majątkach opuszczonych i poniemieckich (Dz.U. Nr 13, poz. 87 ze zm.) dotyczyły utraty posiadania rozumianego zgodnie z obowiązującymi na danym obszarze Państwa przepisami prawa cywilnego.

2. Żądanie współwłaściciela wydania nieruchomości opuszczonej zarówno w drodze powództwa windykacyjnego, jak i wniosku o przywrócenie posiadania złożonego na podstawie przepisów szczególnych, przerywało bieg terminu przemilczenia określonego w art. 37 ustawy z dnia 6 maja 1945 r. o majątkach opuszczonych i porzuconych (Dz.U. Nr 17, poz. 97 ze zm.) oraz w art. 34 ust. 1 dekretu z dnia 8 marca 1946 r. o majątkach opuszczonych i poniemieckich (Dz.U. Nr 13, poz. 87 ze zm.), także na rzecz pozostałych współwłaścicieli.

(wyrok z dnia 19 września 2002 r., II CK 51/02, E. Skowrońska-Bocian, H. Pietrzkowski, K. Zawada, OSNC 2003, nr 12, poz. 167)

*

Zwrócenie się przez dłużnika do wierzyciela o rozłożenie należności głównej na raty i zwolnienie z obowiązku zapłaty odsetek za opóźnienie może stanowić uznanie roszczenia (art. 123 § 1 pkt 2 k.c.) także wtedy, gdy proponowane porozumienie między stronami nie doszło do skutku.

(wyrok z dnia 19 września 2002 r., II CKN 1312/00, E. Skowrońska-Bocian, H. Pietrzkowski, K. Zawada, OSNC 2003, nr 12, poz. 168)

*

Obejście ustawowego zakazu reklamy określonych towarów przez ukrycie jej pod formą reklamy dozwolonej jest sprzeczne z dobrymi obyczajami w rozumieniu art. 16 ust. 1 pkt 1 i art. 3 ust. 1 ustawy z dnia 16 kwietnia 1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji (Dz.U. Nr 47, poz. 211 ze zm.).

(wyrok z dnia 26 września 2002 r., III CKN 213/01, H. Pietrkowski, M. Bączyk, M. Wysocka, OSNC 2003, nr 12, poz. 169)

*

Konflikt osobisty istniejący między współwłaścicielami budynku mieszkalnego nie stanowi samodzielnej przesłanki uzasadniającej odmowę zniesienia współwłasności przez ustanowienie odrębnej własności lokali z powołaniem się na społeczno-gospodarcze przeznaczenie rzeczy (art. 211 k.c.).

(postanowienie z dnia 4 października 2002 r., III CKN 1283/00, J. Gudowski, J. Frąckowiak, I. Gromska-Szuster, OSNC 2003, nr 12, poz. 170)

LIST OTWARTY

Warszawa, dnia 6 października 2003 r.

**List otwarty
do Pana Sędziego Sądu Najwyższego
Andrzeja Wypiórkiewicza**

Wielce Szanowny i Drogi Andrzeju,

Opublikowane w numerze 9 „Izby Cywilnej” Twoje piękne i mądre wspomnienia nie mogą pozostać bez odzewu. Próbowałem się dodzwonić, żeby Ci ich pogratulować i podziękować za nie, ale bez rezultatu. Postanowiłem więc skreślić parę słów. Zrazu miał to być list wyłącznie prywatny, koleżeński. Potem pomyślałem jednak, że publicznej formie Twojej wypowiedzi lepiej będzie odpowiadać, nawiązujący do niej, list otwarty. Stąd ten nietypowy sposób naszego „korespondowania”.

Jak to dobrze, że nie zostałeś medykiem! Wprawdzie niewątpliwie zubożony został przez to Eskulap, ale za to, przystając na służbę u Temidy, wydatnie wzbogaciłeś i umocniłeś jej trudne dziedziny. Prowadząc tysiące zawitych życiowo i skomplikowanych prawniczo spraw, potrafiłeś osądzić je tak, żeby wydany werdykt prostował skutki ludzkich błędów i pokrętności, a jednocześnie utrwalał społeczne poczucie sprawiedliwości. Dzięki takiej pracy i postawie zdobywałeś zasłużony autorytet, stając się dla wielu nie tylko przedstawicielem prawa, ale i samej prawości.

Treść Twoich wspomnień i refleksji, którymi zechciałeś się z nami podzielić, mówi dużo o Tobie samym, a zwłaszcza o Twoim stosunku do prawa i do pracy sędziowskiej, przepojonego głębokim humanitaryzmem. Bardzo potrzebne nam było przypomnienie przez Ciebie, komu to wszystko ma służyć. Mówimy bowiem, a nawet myślimy – sędzę sprawę, rozpoznaję apelację czy kasację, a to przecież nade wszystko oznacza – sędzę człowieka, jego sprawę, jego apelację, kasację. Nawet najbardziej kunsztowne konstrukcje prawne nie powinny więc odrywać się od tego fundamentu powołania sędziowskiego i całego wymiaru sprawiedliwości. Dostrzeganie

w gąszczu paragrafów człowieka było zawsze i pozostaje nadal dewizą prawdziwie wybitnych prawników – Twojego pokroju i formatu.

Łączę wyrazy głębokiego szacunku i pozdrowienia.

Antoni Górski

INFORMACJE

w październiku...

W dniu 8 października zmarł w Warszawie Tadeusz Bielecki, sędzia Sądu Najwyższego w stanie spoczynku.

Urodził się dnia 31 października 1931 r. w Obicach (woj. świętokrzyskie). Ukończył studia na Wydziale Prawa Uniwersytetu Warszawskiego w 1955 r., po czym rozpoczął pracę w sądownictwie. Był asesorem i sędzią w Sądzie Powiatowym w Sokołowie Podlaskim, sędzią i wiceprezesem Sądów Powiatowych w Nowym Dworze i Węgrowie; orzekał także w Sądzie Powiatowym w Mińsku Mazowieckim. W latach 1965-1980 był sędzią Sądu Wojewódzkiego dla woj. warszawskiego i wizytatorem w tym Sądzie. Od 1973 pracował w Biurze Orzecznictwa Sądu Najwyższego.

W dniu 11 lutego 1980 r. został sędzią Sądu Najwyższego; orzekał w Izbie Cywilnej do dnia 30 czerwca 1990 r. Nie powołany w skład Sądu Najwyższego Rzeczypospolitej Polskiej przeszedł do innej pracy, a następnie w stan spoczynku.

Był sędzią Trybunału Stanu kadencji 2001-2005.

*

W dniach 13-15 października odbyła się w Jachrance konferencja pt. „Stosowanie prawa europejskiego przez sądy krajowe”, zorganizowana przez Sąd Najwyższy oraz Europejską Akademię Prawa (ERA) w Trewirze. W konferencji wzięli udział sędziowie Sądu Najwyższego w Izbie Cywilnej oraz w Izbie Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych.

Konferencję otworzył Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego prof. dr hab. Lech Gardocki, a obrady prowadzili Prezesi Sądu Najwyższego prof. dr hab. Tadeusz Ereciński oraz prof. dr hab. Walerian Sanetra, przy współudziale Sarah Jund, dyrektora programowego ERA.

Zebrani wysłuchali wykładów prof. Takisa Tridimasa, Richarda Crowe, Davida Andersona, Leo Flynnna i Rhodri Thompsona. Omawiano zasady europejskiego systemu sądowego, współpracę Trybunału Sprawiedliwości z sądami krajowymi,

problematykę orzeczeń (pytań) wstępnych, a także obowiązki sędziego krajowego wynikające z prawa wspólnotowego.

W dyskusji udział wzięli sędziowie Sądu Najwyższego Walerian Sanetra, Andrzej Wróbel, Bronisław Czech, Zbigniew Hajn, Józef Iwulski, Tadeusz Ereciński i Mirosław Bączyk, a także specjalista w Sądzie Najwyższym Roman Trzaskowski.

*

W dniach 27-29 października – na zaproszenie Prezesa Sądu Najwyższego Ukrainy Wasyla T. Maliarenki – przebywała na Ukrainie delegacja Sądu Najwyższego Rzeczypospolitej Polskiej. Delegacji przewodniczył Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego prof. dr hab. Lech Gardocki, a Izbę Cywilną reprezentował sędzia Sądu Najwyższego dr Marek Sychowicz. W delegacji uczestniczyła także sędzia Sądu Najwyższego w Izbie Karnej Elżbieta Sadzik.

W programie wizyty znalazło się spotkanie w Sądzie Najwyższym, w Trybunale Konstytucyjnym, w Ministerstwie Sprawiedliwości, w Naczelnym Sądzie Gospodarczym, w Radzie Najwyższej Ukrainy oraz w Sądzie Apelacyjnym Obwodu Lwowskiego.

*

Jubileusz 20-lecia pracy zawodowej w sądownictwie obchodziła pani Izabella Janke, starszy sekretarz w sekretariacie Wydziału V. Prezes Sądu Najwyższego prof. dr hab. Tadeusz Ereciński złożył Jubilatce serdeczne podziękowania i gratulacje oraz życzył dalszych sukcesów w pracy zawodowej i życiu osobistym.

Dane statystyczne – październik 2003 r.

Lp.	Rodzaj spraw	Ruch spraw									
		Pozostało z okresu ubiegłego	Wpłynęło	Załatwiono							Pozostało do rozpoznania
				Razem	Sposób załatwienia					Inny sposób	
					Podjęto uchwałę	Oddalono	Zmieniono	Uchylono w całości bądź częściowo	Odmówiono przyjęcia do rozpoznania		
1.	CK	2013	301	345	-	66	17	40	159	63	1969
2.	CZP, w tym:	25	11	15	9	-	-	-	-	6	21
	art. 390 k.p.c.	24	10	15	9	-	-	-	-	6	19
	skład 7-miu	1	1	-	-	-	-	-	-	-	2
	pełny skład	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3.	CZ	156	70	74	-	59	2	7	-	6	152
4.	CO, w tym	27	10	21	-	2	-	-	-	19	16
	art. 401 k.p.c.	22	3	16	-	-	-	-	-	16	9
	art. 45, 48 k.p.c.	5	7	5	-	2	-	-	-	3	7
5.	CA	-	1	1	-	-	-	-	-	1	-
6.	CN	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7.	RAZEM	2221	393	456	9	127	19	47	159	95	2158